

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Första kammaren.

Nr 9.

Lördagen den 6 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Hansén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 72, angående godkännande av en internationell konvention för betryggande av säkerheten för människoliv till sjöss med mera samt en internationell lastlinjekonvention med mera;

nr 73, med förslag till lag om ändrad lydelse av 35 § sjölagen; samt

nr 74, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 9, 16 och 22 §§ lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg.

Herr statsrådet *Hamrin* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 76, angående åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 49, angående pension åt statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter A. W. Norgren och P. Larsson;

nr 50, angående begravningshjälp efter avliden pensionstagare av marinens stammanskap;

nr 67, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 68, angående vissa pensioner, att utgå av affärsdrivande verks medel;

nr 69, angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 70, angående pension åt förmannen vid skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall Carl Gustaf Iwar; samt

nr 71, angående pension åt polisbiträdet Lars August Sundbom.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskottet den av herrar *Nylander* och *Bengtsson* väckta motionen, nr 285, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning m. m.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

- nr 1, i anledning av väckt motion om utbyggnad och ändring av grunderna för lagen om försäkring för olycksfall i arbete; samt
nr 2, i anledning av väckt motion angående revision av föreskrifterna om kommunal ansvarighet för de i lagen om allmän pensionsförsäkring stadgade grundavgifter.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 3, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Anslag till beskickningar och konsulat.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte

- a) bestämma antalet befattningshavare å ordinarie stat för beskickningar och konsulat på under punkten angivet sätt;
- b) godkänna under punkten införd stat för beskickningar och konsulat, att tillämpas från och med den 1 juli 1932;
- c) godkänna under punkten intagen stat för ortstillägg, att tillämpas från och med den 1 juli 1932; samt
- d) sänka det ordinarie förslagsanslaget beskickningar och konsulat, nu 1,787,000 kronor, med 10,000 kronor till 1,777,000 kronor.

Herr förste vice talmannen: I allmänhet måste jag säga, herr talman, att den tredje huvudtiteln alltid har förefallit mig litet besynnerlig. Den framträder i stor utsträckning liksom beslöjad, och man har en ringa förmåga till kontroll. Den drager en kostnad av närmare 6 miljoner kronor, men vi veta litet om vad utbyte vi få för dessa 6 miljoner, om någonting göres eller underlåtes eller om det som göres utföres klokt eller meningslöst. Det samlar sig här en mängd frågetecken, och det är, som jag sade, för den enskilde individen omöjligt att utöva någon större kontroll.

Om vi exempelvis titta på denna punkt 3, där jag nu har begärt ordet — jag kunde likaså väl ha begärt ordet vid nästan vilken annan punkt som helst — så finna vi här ett 20-tal sändebud jämte åtskilliga andra. Vad spela dessa människor för roll? Jag kan väl inte tänka mig, att de spela någon större rent politisk roll. För det vore väl en kuriositet, om vi skulle behöva råka in i rent politiska förvecklingar med exempelvis Mexiko eller Turkiet eller Jugoslavien eller en del andra av de stater, som vi uppvakta med en beskickning. Man får väl tänka sig, att den sortens beskickningar i våra dagar för Sveriges vidkommande äro rena antikviteter, som man eventuellt skulle kunna avyttra för billigt pris.

Men jag föreställer mig, att dessa människor kunna ha en ganska stor betydelse i andra avseenden, exempelvis på det handelspolitiska och det kommer-

siella området. Men huruvida den apparat, som vi i detta avseende använda, är för stor eller för liten, hur den överhuvud taget fungerar — om den saken vet i varje fall inte jag så värst mycket. Jag frågar mig exempelvis genast, när jag ser i papperen här: Behöva vi verkligen en beskickning både i Haag och i Brüssel?

Anslag till beskickningar och konsulat.
(Forts.)

Man har under de sista åren haft på känn, att här borde någonting göras, fastän man inte riktigt har vetat, åt vad håll detta skulle ske. Man har tillsatt besparingskommittéer, ett par stycken, under dessa sista 10 åren. Resultatet har visserligen närmast blivit, att dessa besparingskommittéer föreslagit indragningar, men det egentliga resultatet har blivit, att man nog dragit in en och annan kanslist, men i stället ökat ut beskickningarnas antal med tre.

Har nu denna utveckling berott på en alldeles särskild sakkunskap hos riksdagen, som ju varit med om detta? Jag skulle snarare tro, att det har berott på bristande förmåga att bedöma dessa ting. Om jag exempelvis ser på mig själv och mina kamrater i statsutskottet, som ju stå såsom ett slags garantier för, att detta, som vi nu skola besluta om, är alldeles riktigt, så vad mig själv beträffar måste jag uppriktigt säga ifrån, att jag vet nästan mindre än litet, och när jag går till mina kamrater och försöker fråga mig fram, så finner jag bara bröder i oförmågan att bedöma dessa ting.

Det finnes vid sidan av den punkt, som jag nu pekat på, en annan punkt, som man med kanhända ändå större skäl borde ha gripit till ordet vid för att visa upp, hur utrikesministern såsom sådan — såsom en huvudman för en huvudtitel — står i en bjärt motsats till sina regeringskamrater. Hur skola vi kunna veta någonting om hans ting, när vi så sällan sysselsätta oss med dem och så litet upplysningar få. Ja, om man jämför med de andra departementscheferna, är skillnaden himmelsvid. Visavi de andra huvudtitlarna kan man inte bara få en överblick i stort, utan man kan också få det i detaljer. Man får veta, vilka intentioner de olika departementscheferna ha, och vilka aktioner de tänka sig. Man får således reda på vad de tänka att göra, och man kan sedan kontrollera, hur det hela blivit gjort. Men visavi utrikesministern händer aldrig någonting sådant, i varje fall ytterst, ytterst sällan.

Jag kan inte tycka att detta är riktigt tillfredsställande. Jag tror det skulle vara bra, därest riksdagen på denna huvudtitel genomgående kunde utöva större kontroll än vad den för närvarande kan. Jag tror också, att det skulle vara bra, om utrikesministern vände sig vid att mera samarbeta med riksdagen, än vad som för närvarande sker. De ärenden, som vi kalla för utrikesärenden, äro visst inte något slags ockult vetenskap, som går över vanliga människors förstånd, men det är klart, att kunskapen om dessa ting inte är medfödd.

Anledningen till, att jag har begärt ordet, är den, att jag visserligen står antecknad under detta betänkande, men jag vill inte säga, att jag därmed uppträder som en garant för, att allt är som det bör vara på dessa punkter. Jag är av den uppfattningen, att ett närmare samarbete bör ske mellan utrikesdepartementet och riksdagen, och att ett rikare tankeutbyte dem emellan skulle vara till bättnad för alla parter, inte bara för utrikesdepartementet utan också för riksdagen och i yttersta hand för landet.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag skall be att få i väsentliga delar instämma med den siste talaren. Jag vill bara tillägga, att det av honom påpekade missförhållandet ju företrädesvis härleder sig därav, att i hela Europa utrikespolitiken fortfarande anses väsentligen vara en regeringarnas angelägenhet. Vi ha fått vänja oss vid, att folkrepresentationerna äro till för att taga del i rikenas inre styrelse, men vad därutöver är, dit ha representationerna ännu icke kommit. Det är mycket riktigt, som den siste talaren sade, att utrikespolitiken inte är någon ockult vetenskap, utan den är en praktisk fråga

Anslag till be-
skickningar
och konsulat.
(Forts.)

i varenda detalj, som vi böra intressera oss för, i all synnerhet i dessa tider, då vi äro medlemmar av Nationernas förbund och således skola befatta oss med hela världens politik. Även parlamenten måste ha samma upplysning och enahanda befogenhet här, som de ha i den inre politiken.

Det tycks emellertid vara lång väg dit, eftersom detta parlament, särskilt om det väckes förslag därom, visar sig så totalt ointresserat för sin egen befogenhet i dessa avseenden. Det får väl bli en annan generation av parlamentarikerna, som skall genomföra denna sak.

Den siste talaren medgav, att han har reservationslöst undertecknat betänkandet. Jag hoppas, att han nästa gång ger större effekt åt sitt ställningstagande genom att göra ett principuttalande även till betänkandet och inte först i kammaren.

Herr Widell: Herr talman! Då kammarens förste vice talman klagade över bristande samarbete mellan utrikesdepartementet och statsutskottet, så måste detta klagomål nog bero på bristande kunskap om det verkliga förhållandet, ty mellan den avdelning i statsutskottet, som behandlar utrikeshuvudtiteln, första avdelningen, och utrikesdepartementet har alltid varit ett mycket gott samarbete. Det har mig veterligen aldrig inträffat, att icke utskottet från vederbörande i utrikesdepartementet erhållit alla de upplysningar, som man överhuvud taget har kunnat önska. Så snart det gäller en ny befattning eller en omorganisation eller något sådant, så underkastas naturligtvis frågan den mest ingående granskning av statsutskottet, men däremot är det alldeles uppenbart, att man icke vid varje riksdag kan underkasta hela utrikesförvaltningen en granskning — det gör man inte på något annat område inom statsförvaltningen heller.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! Det kan kanske behövas en förklaring. När jag nämnde utrikesdepartementet, så menade jag allt det, som till utrikesdepartementet hör, men naturligtvis först och främst utrikesministern. Att utrikesdepartementet inte skulle stå till tjänst med de upplysningar och de eventuella utredningar eller sådant, som första avdelningen i statsutskottet begär, det förefaller mig vara någonting så otänkbart, att det behöver inte särskilt understrykas. Vad jag ville understryka är däremot det lösliga samband, som finnes mellan utrikesministern och riksdagen. Om man tänker på den känning, som riksdagen har med landets utrikesminister, så kommer man lätt på den tanken, att han skulle vara rätt obehövlig — nästan lika obehövlig, som biskopen i Strängnäs tycks vara i dessa dagar.

Herr Lindhagen: Statsutskottets talesman förklarade, att samarbetet emellan vederbörande avdelning i statsutskottet och utrikesministern alltid varit mycket gott. Ja, däri ligger kanske just det stora missförhållandet. Det är ju alldeles klart, att utrikesministern följer den gamla diplomatiens vägar. Därtill är han uppfostrad, och han kan inte göra någonting annat, ty han har inte lärt sig något annat, och hela systemet är så ordnat. Men först när vederbörande avdelning i statsutskottet kommer och har stridiga åsikter gentemot utrikesministern i det avseendet, först då kan jag för min del kalla denna samverkan för god.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 4—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkterna 18—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 22.

Kungl. Maj:t hade i förslaget till riksstat för budgetåret 1932/1933 under tredje huvudtiteln avdelningen D nr 10 upptagit ordinarie anslaget till hemliga utgifter med oförändrat belopp, 75,000 kronor.

Uti en av herr *T. Nerman* inom första kammaren väckt motion (nr 131) hade hemställts, att riksdagen måtte ur 1932 års statsverksproposition 3. huvudtiteln stryka posten D 10 Hemliga utgifter och hemställa till regeringen, att denna post för framtiden icke måtte i någon form återkomma.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten anfört:

»Utskottet har icke ansett anledning föreligga att nu föreslå vare sig någon jämkning i anslagets belopp eller ändrade grunder för dessa anslagsmedels redovisning.

Utskottet hemställer alltså, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr *Nermans* förevarande motion (I: 131), i riksstaten för budgetåret 1932/1933 upptaga ordinarie anslaget till hemliga utgifter med oförändrat belopp, 75,000 kronor.»

Herr Nerman: Herr talman! Då jag i särskild motion har yrkat avslag på posten D 10, Hemliga utgifter, å 75,000 kronor, ber jag att få med några ord motivera detta mitt yrkande.

Jag vill då säga, att jag inte har några illusioner om vare sig den s. k. demokratin eller det politiska livet i övrigt, men att jag respekterar den strävan till demokrati, som till äventyrs finns i nu existerande institutioner och dispositioner. Tidens kamp brutaliseras och går nödvändigt över i diktaturens tecken, men ju längre man får behålla de demokratiska möjligheterna desto bättre.

När jag utgående från sådana synpunkter i fjol för första gången i min relativa oskuld genomögnade statsverkspropositionen, blev jag litet förvånad att finna, till på köpet i så omaskerad form, en så utmanande rest av gammal hemlig monarkisk diplomati, en så genant smutsfläck kvarsittande på demokratiens hy, som dessa hemliga diplomatiska utgifter på 75,000 kronor.

Jag gick till registraturen för att se, om verkligen ingen någonsin hade reagerat mot denna utgiftspost utanför riksdagens kontroll. Jag fann, att det hade skett år 1891, då i första kammaren herr *F. T. Borg* och i andra kammaren herr *J. Andersson* i *Tenhult* motionerade om anslagets strykande, den senare i debatten förklarande: »De här förekommande orden 'hemliga utgifter' äro så motbjudande, att de icke borde få finnas i svenska statens budget.»

I fjol yrkade jag i första kammaren och i andra kammaren min partikamrat *Flyg* avslag å denna punkt. Vid det tillfället påvisades anslagets natur såsom antagligen varande av den art, som, då det talas om andra länder, kallas

Anslag till
hemliga
utgifter.

Anslag till
hemliga
utgifter.
(Forts.)

spionage. På fråga om denna natur erhöles icke någon direkt upplysning men från såväl regeringshåll som utskottsexpert gavs indirekt stöd åt misstankarna. Så yttrade hans excellens herr statsministern Ekman i första kammaren: »Själva den anslagsrubrik, som den ärade talaren anförde, borde ha sagt honom, att ämnet icke lämpligen bör bli föremål för en diskussion i kammaren. Ändamålet med dessa medels användning är, liksom med varje annat anslag, att främja vårt lands befogade intressen.»

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Ramel yttrade vid samma tillfälle i andra kammaren: »Redan av den ifrågavarande postens rubrik 'Hemliga utgifter' framgår, att diskussionen måste bli hemlig. Beträffande medlens användning vill jag blott tillägga, att de användas för lojala svenska intressen.»

Jag ämnar icke heller nu begära, att någon av regeringens medlemmar gör tydligare uttalanden. De vilja det inte — och de kunna det inte. I den lilla utredning, som statsutskottet i alla fall har varit vänlig nog att kosta på min motion, upplyses, att inte ens alla statsrådets medlemmar få veta, vad som köpes för de där 75,000 kronorna. Det må man kalla demokrati! Konungen och två statsråd få veta, vad diplomatin kostar på sig för de 75,000 kronor, som riksdagen utan att ens fråga något beviljar. Betecknande är också, att på sin tid, under unionen med Sverige — jag citerar utskottets redogörelse — vägrade Norges storting bevilja anslag till de hemliga utgifterna »under annat villkor än att användandet av anslaget underkastades kontroll av ansvarig norsk myndighet», men det ville inte svenska regeringen vara med på, det angick inte ens broderlandets regering, och så uppfördes posten som enbart svensk utgift från och med år 1897.

Jag utgår från, att vi allesamman här i kammaren mycket väl förstå, vad det är fråga om för utgifter — inte en medlem av kammaren vill nog förneka det. Vi förstå, att det är anslag till en verksamhet av den art, som man skäms att redovisa öppet, en handel med diplomatiska varor, som, när den någon gång avslöjas, brukar medföra allvarligt personligt obehag för de inblandade. Att den drives överallt är ingen ursäkt. Det gäller »vårt lands befogade intressen», yttrade i fjol statsministern. Jag tillåter mig sätta i fråga, huruvida och hur en frisinnad, kristen regering inför sina samveten och sina partimedlemmar försvarar sitt inköp av hemliga upplysningar och de handtryckningar etc., som torde betalas med dessa 75,000 kronor.

Medan en stor delegation från svenska staten just nu har kommit till Genève för att inför all världen vittna om svenska statens och svenska folkets vilja till fred och folklig utrikespolitik, så ämnar man här i dag, trots s. k. demokratisk majoritet, trots s. k. frisinnad regering, besluta att anvisa 75,000 kronor till en praktik, som är raka motsatsen till fred och öppet visir och som intimt hänger samman med krigshetsen, till den hemliga diplomatins smygaffärer av den art, som inte tål dagsljuset och som har sitt stora ansvar för förberedandet av folkhat och folkslakt.

Jag tror inte det parti, regeringen representerar, vågar att utåt öppet gå i bräsch för de köp, det här gäller, denna här praktiserade mest odiösa form av hemlig diplomati. Jag tror inte, att den statskyrka, som i samma regering har en av sina ledande män, tors officiellt försvara den här anslagsposten. Nej, den voterar här med en generad och generande diskretion.

Vad socialdemokratien beträffar bekämpar den officiellt den hemliga diplomatin. En dess representant i debatten i fjol, herr Johan Nilsson i Malmö, yttrade: »Det är klart, att man kan ha vissa önsknningar på denna punkt. Att det kan behövas en reform i framtiden är också möjligt.» Herr Nilsson medgav därmed, att anslaget är honom motbjudande. »Men», förklarade han vidare, »nu i dag kunna vi inte göra något för att åstadkomma en ändring, då vi inte ha någon motion i ärendet.» Detta rent formella skäl har jag nu velat

tillmötesgå. I dag föreligger i tekniskt korrekt form en motion, och jag vill hoppas, att i ett så förändrat läge både herr Nilsson och alla hans partivänner, kanske också regeringens parti, tacksamt skola kunna följa sina eventuella samvetens röster och bidra till att ur budgeten avföra en så utmanande post.

Mitt initiativ härvidlag är inte utslag av någon lust till okynne, men det bjuder mig emot såsom något ohederligt, att posten i fråga alltjämt får förekomma i riksstaten, och jag är övertygad om, att dess strykande så litet skulle skada landets »befogade intressen», att en sådan åtgärd tvärtom skulle utåt hela världen vara en demonstration av ärlig vilja till undanröjande av rester av hemlig diplomati och otillbörlig, folkskadlig skumraskpolitik.

Jag tillåter mig alltså, herr talman, att yrka bifall till min motion om avslag å föreliggande anslagspost D 10, Hemliga utgifter, ordinarie anslag å kronor 75,000. Jag tillåter mig också påyrka votering.

Herr Ström, Fredrik: Herr talman! Den fråga, som herr Nerman bringat på tal genom sin motion, synes mig vara av den vikt, att man icke bör utan debatt förbigå densamma i denna kammare.

Vi ha här, som motionären framhållit, en rest av den gamla hemliga diplomaten, som icke är värdig vår demokratiska tid. Vad som döljer sig bakom denna summa, veta vi icke, men man har rätt att fordra, att kontrollen över densamma blir sådan, att pengarna icke användas för ohederligt ändamål. Den upplysning, som har lämnats, att icke ens hela statsrådet vet vad som döljer sig bakom användandet av denna summa, är ju en upplysning, som kastar en blyxtbelysning över anslagets karaktär.

Jag kan, herr talman, för min del, därest det blir någon votering, icke annat än rösta för, att denna anslagspost strykes.

Herr Lindhagen: Genom motion ha berörts missförhållanden, på vilka även förste vice talmannen nyss fäste uppmärksamhet. Detta är ju inte något stort anslag, och jag tror ej, att det med 75,000 kronor i vår miljonrullningspolitik kan åstadkommas så särdeles mycket. Det skulle i alla fall vara intressant för riksdagen att någon gång åtminstone vid ett hemligt sammanträde av utrikesministern få en specifikation på användningen. Jag tror, att en hel del farhågor, som motivera sekretessen, då skulle skingras, och jag vill därför be den närvarande statsrådsmedlemmen att till utrikesministern framföra en sådan begäran, som jag nu tillåtit mig att ge uttryck åt.

Men den stora viktiga saken i denna fråga är den sekretess, som överhuvud taget vilar över utrikesdepartementet utan tillräcklig laga befogenhet. Där finnes ju t. ex. en stämpel, med vilken man med röd färg trycker ordet hemlig på handlingar. Ämbetsmannen kan — och det gör man också — utan vidare sätta denna stämpel på nästan vilka papper som helst. Detta måste anses vara en särdeles okontrollerad maktutövning. Jag har vid många tillfällen, då jag sökt få en inblick i vanliga civila utrikespolitiska angelägenheter, mött den där röda stämpeln på akterna och t. o. m. diarierna äro delvis hemliga — åtminstone voro de det en tid.

Riksdagen har en gång, år 1923 — jag vill minnas på motion av mig — verkligen begärt utredning, om överhuvud taget inte den sekretess, som vilar över både det ena och det andra i vårt offentliga liv, skulle kunna väsentligen borttagas eller minskas åtminstone i någon mån. På den saken har icke givits något besked, och jag tänker vid denna riksdag framställa en interpellation till utrikesministern eller eventuellt statsministern om, vart denna riksdagsskrivelse har tagit vägen.

Nu vill jag med anledning av Nermans yttrande säga, att det väckte en varm känsla i mitt bröst någonstans ikring hjärtat, då han talade om de gamla tider-

*Anslag till
hemliga
utgifter.
(Forts.)*

Anslag till
hemliga
utgifter.
(Forts.)

na i andra kammaren — vilka jag upplevat och det är min största upplevelse i riksdagen. Då var andra kammaren en demokratisk församling, där folkets representanter stodo upp i bänkarna och såsom individer proklamerade vad de ansågo vara rätt och riktigt, under det att vi nu sitta här mera som nummer och snegla åt partiledningarna efter vad som kan vara tillåtet att säga och votera. Det var i alla fall en gyllene tid, det var en demokratisk tid. De gamla lantmannapartierna voro i alla fall bra bussiga på sitt sätt. Det kommer en gång i dagen, att det var en särskild fläkt över den tiden.

Nu säger Nerman, och det är ju på sätt och vis en inkonsekvens: vi gå naturnödvändigt — eller hur han yttrade sig — mot diktaturen, men om vi under tiden på denna långa eller korta vandring kunna få behålla litet demokrati, så vore det i alla fall ganska bra. Jag tycker, att Nerman kunde göra pinan kort, utan denna smärtsamma övergång.

Vad jag vill anmärka mot Nerman är emellertid att det såg ut som om enligt hans mening s. k. diktaturer vore ett riktigt uttryck för vår tid och vore en naturnödvändighet även för framtiden. Diktaturer sticka visserligen nu upp överallt. Men de äro alltid kolosser på lerfötter — det finns visst tre undantag i historien — de komma en gång att sammanstörta, och då, herr Nerman, kommer demokratin tillbaka.

Herr Holmgren: Herr talman! Jag skall be att få till protokollet anteckna, att jag i denna punkt är av samma mening som herr Nerman, att rubriken »Hemliga utgifter» är olämplig. Äro de utgifter, som göras under denna rubrik, legitima utgifter, vilket jag för min del är övertygad om, så finns det inte någon anledning att hålla dem hemliga. Alla stater torde i budgeten ha rubriker av denna art, och detta är, såsom förut framhållits, ett reliket från gamla tider, då idealet för diplomatien var att spinna kabaler och att lägga minor och kontraminor emellan staterna, göra militärt spionage o. s. v. Vi måste komma ifrån den inställningen. Europas välfärd hänger på, att vi komma ut ur den atmosfären.

Jag anser således för min del, att rubriken »Hemliga utgifter» inte bara är onödig utan också är olämplig, emedan den väcker misstroende om utgifternas art, och jag ber att med denna motivering få yrka avslag på utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Lindhagen: Det är i alla fall ganska karakteristiskt och belysande för situationen, att professor Holmgren alltid är den ende, siste kämpan på den gamla liberalismens bastioner. Många tacka honom.

Herr Widell: Herr talman! Av skäl, som framgå av den redogörelse, vilken statsutskottet lämnat för kontrollen över detta anslags användning, är det uppenbart, att jag icke kan äga någon som helst kännedom om vad detta anslag användes till, men jag litar fullkomligt på den uppgift, som deras excellenser statsministern och utrikesministern vid förra riksdagen lämnade om anslagets användning, och då jag är av den uppfattningen, att anslaget framgent som hittills är behövt, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Gyllensvärd: Herr talman! Med anledning av herr Nermans anförande ber jag få nämna, att det inte torde finnas något land — inte ens något av de skandinaviska länderna — som inte har ett anslag, motsvarande det varom nu är fråga. I detta sammanhang vill jag också erinra om, att det ju förhåller sig så, att regeringar av alla färger ha framlagt begäran om anslag till hemliga utgifter. Med hänsyn till det starka inslag, som dessa

regeringar haft av ledamöter från riksdagen, är det väl ändå vid sådant förhållande berättigat anse, att det också inom riksdagen måste varit en utbredd åsikt hos de personer, som haft tillfälle att sätta sig in i användningen av dessa medel, att användningen verkligen varit av den beskaffenhet, som av utrikesministern försäkrades under den liknande debatten vid förra riksdagen, och vidare även att anslaget varit behöfligt. Då förhållandena i hithörande avseenden inte undergått någon förändring, är det väl också klart, att anslag för ändamålet fortfarande är behöfligt.

Herr förste vice talmannen: Man kan väl säga, herr talman, att detta anslag egentligen har varit föremål för rätt mycken ouppmärksamhet. Det har handlat med under tidernas lopp. Gud vet, om det inte har berott på ren vidskepelse. Det har vilat någonting av tabu över det. Ingen har velat röra vid det. Personligen rörde jag litet vid det i statsutskottet, när frågan där behandlades, men på grund av den irritation, som av annan anledning eller rättare på grund av andra frågor från min sida hade brett ut sig i utskottet, glömde jag alldeles bort att vidhänga utlåtandet den reservation, som jag annars hade tänkt att föga vid denna punkt. Detta gör, att jag för närvarande på grund av ren konvens inte kan yrka avslag på utskottets hemställan, men jag kan väl eventuellt votera emot densamma.

Jag tror för min del, att detta anslag skulle kunna försvinna. Jag minns mycket väl, att det i fjol yttrades här av hans excellens herr statsministern, att det var för att främja landets befogade intressen, som vi hade detta anslag. Jag undrar likväl, om det är på det viset. Om ett land har befogade intressen, kan man då inte framträda helt öppet med dessa? Jag vet ju ingenting om detta anslag. Det kan hända, att det är ett fullkomligt oskyldigt anslag, men jag tror, att vi här i riksdagen måste veta, huruvida det användes till spioneri. Mannen eller kvinnan, som står vid dörrspringorna och vid nyckelhålen, är inte någon särskilt uppbygglig företeelse, och en regering, som spelar samma roll, kan heller inte vara någonting så värst trevligt att se. Jag menar därför, att det vore bra, om man finge reda på litet i detta avseende. Ty det är fullkomligt riktigt, som herr Holmgren sade: det är inte bara så, att det är orätt i och för sig självt att spionera, utan det gör mycket ohägn. Det står här som ett hemligt anslag, men det är ingen hemlighet i utlandet, att det är hemligt. Man har således på den kanten, där man känner sig på ett eller annat sätt uppmärksam, en viss skyldighet — anser man — att misstänka detta anslag och företaga motåtgärder, och på det sättet skapa vi just den förgiftade atmosfär länderna emellan, som är så farlig. Ur den synpunkten bör anslaget fortast möjligt försvinna.

Men vi ha i år en annan anledning att tänka på detta anslag. Vi sitta runt om på avdelningarna och i utskotten och leta efter de tusenlappar, som vi skola använda till ändamål, som inte bara äro behjärtansvärda utan nödvändiga. 75,000 kronor är en mycket vacker penning, och genom dessa 75,000 kronor skulle många behjärtansvärda och nyttiga ändamål kunna främjas.

Häri instämde herr *Björck, Wilhelm.*

Herr Bergman: Herr talman! Den föregående ärade talaren upplyste om, att han hade glömt att reservera sig i statsutskottet mot detta anslag. Jag skulle vara intresserad av att få veta, om han möjligen också glömde att reservera sig de gånger han såsom medlem i en socialdemokratisk regering — han har ju suttit i regeringen mer än en gång — varit med om behandlingen av denna punkt. För så vitt jag vet, har denna post framlagts även av de socialdemokratiska regeringarna, varvid herr Olof Olsson enligt statsrådsprotokollet, lik-

*Anslag till
hemliga
utgifter.*
(Forts.)

som sina kolleger, instämt med utrikesministern i dennes hemställan på denna punkt. Principiellt är man väl böjd att i denna fråga ge herr Nerman rätt, men den omständigheten, att alla regeringar, oavsett partiståndpunkt, ha framlagt proposition om dessa »hemliga utgifter», har gjort mig något tveksam. Jag har icke heller kunnat förbise, att utrikesministern vid ett tillfälle, då saken var på tal i riksdagen, uttryckligen förklarade, att dessa medel användes till »fullt lojala syften», som han sade, om jag ej missminner mig. Därav drog jag den slutsatsen, att det icke gärna kunde vara fråga om spionage; det anspråkslösa beloppet tyder icke heller därpå. Vore det fråga om sådant, så får jag säga, att jag absolut skulle rösta emot anslaget. Om det går till verkligt lojala syften och om det finns någon giltig anledning att det oaktat icke offentligen specificera dessa utgifter — vilket jag icke vet, men mycket väl kan tänka mig — då kan det finnas fullgiltiga skäl för bifall till anslaget.

Det skulle emellertid som sagt vara intressant att veta, varför herr Olsson nu uppträder emot detta anslag, då han inte gjorde det på den tiden, då han med större effekt kunde ha inskridit, nämligen då han satt i en regering, som framlade förslag därom.

Herr Nerman: Herr talman! Det är ganska betecknande, att utskottets talesman här nyss förklarade sig icke kunna äga någon kunskap om vad det här gäller. Därpå kom ett statsråd upp — och han vet inte heller, vad det gäller, eftersom bara två statsråd ha reda på den saken. I en sådan verkligt originell situation tycker jag, att allt talar för, att man på allvar kan gå till attack mot denna gamla relik från en förfluten tid.

Jag ber att få vidhålla mitt avslagsyrkande.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Det är klart, att man kan ha sina önskningsfrågor i fråga om detta anslag, och därför, att det blivit tillstyrkt av statsutskottet, förhåller det sig inte så, att det inte yppats betänkligheter vid detta tillstyrkande. För min del har jag i detta som i alla andra fall, där så behövs, begärt, att utrikesdepartementet skulle klarlägga saken och visa, vad anslaget användes till. Det har emellertid svarats härpå, att man inte kunde göra detta. Det var ett anslag, som redovisades inför Konungen av utrikesministern, och under senare tid även av statsministern. Således är det två ministrar, som få stå för redovisningen. Nu har jag personligen varit erbjuden att få se en redovisning, men jag ville helst ha förknippat härvid, att jag därefter hade rätt att säga, vilken uppfattning jag hade om hur anslaget användes. Detta lät sig emellertid icke göra. Under sådana omständigheter har jag ej kommit att taga del av redovisningen.

Nu ha ju åtskilliga regeringar suttit även från socialdemokratiskt håll, och alla ha de i mer eller mindre grad varit motståndare till den hemliga diplomatien. Man har från de utrikesministrarnas sida ständigt upplyst att anslaget i fråga användes i lojala syften. Och denna upplysning lämnades här i kammaren senast i fjol. När medlen alltså användas i lojala syften, och när två ministrar gå i borgen härför, har jag för tillfället ansett, att vi kunde vara nöjda.

Nu ha utrikesdepartementets förhållanden och organisation efter längre eller kortare perioder undergått vissa granskningar av organisationskommittéer. Det är inte länge sedan en sådan granskning pågick. Resultatet härav har blivit vissa förändringar, men i fråga om denna punkt ha de kommit till samma resultat, nämligen att det hemliga anslaget är behövligt. Om det nu är på tiden, att man här får en ändring till stånd, så bör väl den kunna ske då utrikesdepartementets förhållanden i något avseende ånyo komma att undergå en granskning. Med tanke härpå och med tanke på att det internationella

samarbetet kommer att leda dithän att inga hemliga anslag vidare bli behövliga, ha vi ansett oss för tillfället icke böra motsätta oss att anslaget i år upptages under samma rubrik som tidigare.

Herr Nerman citerade ett par ord ur mitt anförande vid förra riksdagen, där jag hade uttryckt mig så, att då inte någon motion förelåg, kunde man inte ha någon anledning att närmare ingå på saken. Nu har visserligen en motion förelagat, som givit anledning att gå in på den. Men det oaktat ha vi ansett oss inte böra göra något yrkande, att anslaget för tillfället skall slopas.

Den gången jag hade detta nu citerade yttrande här i kammaren, bad jag också, herr Nerman, om en upplysning, hur det på detta område förhöll sig i en del utländska stater. Jag pekade då närmast på sovjetstaten, där ju herr Nerman är expert på förhållandena, även om han för tillfället inte är ansluten dit. Det hade varit intressant, om herr Nerman i dag kunde ha lämnat oss en upplysning, huruvida man har hemliga anslag där. Jag är övertygad om, att man har det, men man får ju ha bevis. Detta kunde kanske bli till gagn för den framtida behandlingen av detta ärende.

Med hänvisning till det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Möller: Herr talman! Jag ser mig nödsakad att begära ordet i denna fråga därför, att det förefaller mig, som om man i debatten inte toge hänsyn till vissa omständigheter, när man skall taga ställning för eller emot denna sak. Debatten har ju avslöjat en mycket stor misstänksamhet mot användningen av detta anslag. Jag har ingen aning om, huruvida denna misstänksamhet är befogad eller inte, men jag måste ju säga mig, att vi åtminstone haft två utrikesministrar — det är dock härmed inte min mening att underkänna de andras lojalitet på den punkten — som sannerligen inte skulle vilja vara med om att i Europa sprida en atmosfär av misstämning mellan folken. Jag tänker särskilt på *Hjalmar Branting* och *Östen Undén*. Jag kan inte tänka mig, att de, ett tu tre för 75,000 kronors skull, skulle motverka på en punkt hela sin livsgärning i övrigt, som ju inte har haft något annat syfte än att skapa samförstånd mellan folken, att få dem till samarbete i olika avseenden. Det är mycket möjligt, att de inte ha ingripit därför, att de ha betraktat saken som en bagatell eller av något annat skäl. Jag bara konstaterar det *faktum*, att de icke ha ingripit på den tiden, då de hade ansvaret för utrikesdepartementet här i landet.

Vi ha åtskilliga socialdemokrater i statsutskottet. Jag kan inte tänka mig, att statsutskottet arbetar så, att det bara är en ledamot av den socialdemokratiska gruppen i statsutskottet, som har något ansvar för vad som sker. Även om statsutskottet är uppdelat på avdelningar, så finns det ju andra tillfällen än i kammaren att göra sina anspråk på utredningar, för att man skall vara med om ett anslag, gällande. Jag kan i varje fall icke för min del acceptera en sådan ordning, att här en ledamot av statsutskottet ensam skjutes fram — jag tänker då närmast på den socialdemokratiska gruppen — utan ansvaret för att anslaget är tillstyrkt få väl alla de herrar, som sitta i statsutskottet, dela. Det finns återremisser, det finns möjligheter att begära nya utredningar, om man inte är nöjd med det resultat, till vilket representanterna på de olika avdelningarna kommit, o. s. v.

Eftersom jag emellertid nu icke har någon ståndpunkt i egentlig mening till detta anslag — jag vet inte, vartill det användes — så borde möjligen denna debatt vara en signal till, att man ifrån de i denna sak särskilt intresserade riksdagsmännens sida till en annan riksdag ser till att få i gång den undersökning, på vilken man sakligt kan motivera ett avslagsyrkande. Man

Anslag till
hemliga
utgifter.
(Forts.)

Anslag till
hemliga
utgifter.
(Forts.)

kan omöjligt anse, att det är *tillräcklig* motivering för ett avslagsyrkande, att man är misstänksam. Det är inte tillräckligt skäl för ett avslag. Jag ber därför för min del i detta läge — det är möjligt, att jag ett annat år är med om att avskaffa dessa hemliga utgifter, om det nämligen visar sig, att de äro obehöfliga eller att de fylla ändamål, som inte ha vårt gillande — att få säga, att jag omöjligen kan ansluta mig till dem, som skola votera emot anslaget.

Herr talman! Jag ber följaktligen att få yrka bifall till statsutskottets hemställan och anhåller, att de herrar, som äro missnöjda med denna hållning, till en annan riksdag taga upp saken i annan ordning, så att riksdagen verkligen kan pröva saken och inte bara på ett infall eller ett hugskott ifrån något håll här ställer till någonting, vars konsekvenser man icke kan överblicka.

I detta anförande instämde herrar *Schlyter, Lindblad* och *Örne*.

Herr **Nerman**: Herr talman! På herr Nilssons uppmaning måste jag tyvärr svara, att jag icke här kan stå till tjänst med de önskade upplysningarna. Jag är icke diplomatisk expert eller diplomatiskt ombud för vare sig Sverige eller Sovjetunionen eller något annat land. Jag tycker också, att herr Nilsson söker kringgå saken med sitt uttalande.

Herr Möller yttrade något om, att man borde söka en annan väg. Vad finns det då för annan väg? Jag blev förra året hänvisad till motionsvägen. Jag har nu gått den vägen, och jag vet ingen annan väg.

Vi äro för övrigt icke här som ombud för andra stater, utan vi äro här för att sköta de svenska affärerna. Vi ha fullmakt ifrån svenska väljare, och då det här gäller en inhemsk fråga — visserligen en fråga om beröring med andra makter — så ber jag att vi få hålla oss till just detta, och jag ber att få vidhålla mitt yrkande om avslag.

Herr **förste vice talmannen**: Herr Bergman ställde visst, herr talman, efter vad jag kunde förstå, en direkt interpellation till mig, varför jag inte hade gjort någonting åt den här saken vid de tillfällen, då jag suttit i regeringen. Jag skulle väl tro, att det var ungefär den frågan, herr Bergman? Jo, det kan jag mycket lätt säga: en man, som sitter som ecklesiastikminister, har minsann annat att göra än att följa med de eventuella punkter av mer eller mindre hemlig beskaffenhet, som kunna finnas inom andra departements områden eller på andra huvudtitlar.

Men för övrigt var det en typisk interpellation! Det är för herr Bergman ungefär, som om vi inte här hade *en fråga i och för sig*, utan som om denna fråga vore beroende av vad ställning jag under olika förhållanden kan ha intagit till densamma.

Men komma vi då in på själva frågan i och för sig, så — efter vad som nu sist har hänt — behöver den uppenbarligen klargöras en smula. Frågan är helt enkelt denna: innebär denna punkt och dess utgifter någonting med lojalt syfte? Det var ju kring den axeln, som mitt första anförande rörde sig. Är det på det sättet, att punkten innebär rent lojala syften, då är jag med om saken, men då behöver anslaget inte vara hemligt. Är det återigen på det sättet, att det här inte rör sig om lojala syften — om det är spioneri — då måste det naturligt nog vara hemligt, men då är jag heller inte med längre. För att klara ut den saken behöver man inte mana fram vare sig herr Branting eller herr Undén. Den saken kunna vi klara upp själva. Det hela ligger alltså på det här sättet: är det lojalt, då gå vi med, och ingen hemlighetsfullhet be-

hövs då — är det hemligt på grund av att det exempelvis är spioneri, då skola vi inte vara med om det.

Men vid sidan av detta finnes det en annan sak, som i år är synnerligen viktig och som en del herrar tyckas se förbi: vi stryka anslag, och vi sätta ned anslag, därför att vi inte ha råd till dem. Många anslagskrav, viktiga, behjärtansvärda, tränga sig fram. Här ha vi 75,000 kronor, som vi kunna använda bättre, säkerligen mycket bättre, än på denna post.

Herr Vennerström: Jag har anhållit om ordet för att rikta en direkt fråga till den fungerande utrikesministern.

Det har av flera talare fälltts ett ganska uppseendeväckande ord i debatten. Det är nämligen ordet spionage. Herr Nerman beskyllde direkt utrikesdepartementet för att ha använt penningar till spionage. Herr vice talmannen har i två anföranden liksom även herr Bergman nämnt ordet spionage. I herr utrikesministerns anförande upptogs icke den frågan till besvarande. Jag skulle vilja för min del direkt ställa den frågan till den fungerande utrikesministern för att få full klarhet på den punkten, om han är villig att lämna en klar deklARATION, att detta anslag ej användes och ej kommer att begagnas åtminstone under denna regerings tid till sådant eller liknande otillbörligt ändamål.

Herr Petré: Det är alldeles riktigt, som herr vice talmannen säger, att hemliga anslag äro ägnade att förgifta atmosfären länderna emellan, men jag kan icke inse, att det förhållandet, att Sverige enbart avskaffar denna utgiftspost, medan alla andra länder behålla dessa hemliga utgifter, kan ha något som helst inflytande på den atmosfär av misstänksamhet, som nu tyvärr finnes mellan länderna. I den mån de hemliga anslagen bidraga till att skapa denna tråkiga atmosfär, som de utan tvivel göra, och om det skall kunna bli någon förbättring i detta förhållande, måste givetvis de hemliga anslagen också avskaffas i de andra ländernas, icke minst de stora kulturländernas, budget. Därför menar jag, att skall denna fråga kunna lösas, så är varken Sveriges riksdag eller andra mindre länders riksdagar den plattform, från vilken det kan ske, utan måste det härför vara en annan plattform, nämligen folkförbundets i Genève. Om den svenska riksdagen är intresserad för frågans lösning, får den försöka åstadkomma, att denna fråga blir upptagen i Genève, så att det kan bli något mera allmänt önskemål i de olika länderna att få bort de hemliga utgifterna, ty annars kan man icke tillmäta ett beslut i sådan riktning från vår sida någon betydelse.

Nu kommer möjligen den invändningen att göras, att något land skall vara föregångslandet, och att det kan vara förhoppning, att om ett land börjar stryka de hemliga utgifterna, alla andra länder så småningom skola följa efter. Jag tror dock icke, att det skulle imponera så mycket på de stora maktägande länderna, om vi ströke denna utgiftspost, utan tror jag — som sagt — att Genève är platsen för denna frågas lösning.

Herr Ekman: Jag uppkallades av ett yttrande av herr förste vice talmannen, då han sade, att han som ecklesiastikminister icke kunde hinna följa med alla anslagsfrågor inom andra departement än hans eget. Jag fäste mig vid uttrycket, därför att i höstas, när det var fråga om ett beslut av regeringen, fick man läsa i själva regeringsorganet, att vissa statsråd icke haft kännedom om beslutet, förrän de fingo läsa det i tidningarna.

Jag undrar, om ett sådant tillstånd är försvarligt. Jag skall be att få erinra herr förste vice talmannen därom, att varje statsråd är ansvarigt inför Kungl. Maj:t och riksdagen för de beslut, som fattas, och att ett statsråd har skyldig-

Anslag till
hemliga
utgifter.
(Forts.)

het, om han är av annan mening, att anmäla sin skiljaktiga mening till protokollet.

Det är så — jag har ju varit med rätt länge — att tidigare höllos gemensamma beredningar rörande så gott som alla viktigare frågor, men sedermera under tidernas lopp ha allt flera ärenden undandragits sådan beredning. Vid behandlingen av de sista frågor, jag föredrog i ecklesiastikdepartementet, fanns bara departementschefen tillstädes, möjligtvis någon gång även ett konsultatvt statsråd. Det är klart, att på det sättet det ena departementet blir tämligen oberoende av det andra, och vi ha åtskilliga gånger sett, hurusom beslut i ett departement ej stått i full överensstämmelse med beslut i ett annat departement. När det därför är fråga om en sak av sådan vikt, som man tyckes tillägga detta anslag till hemliga utgifter, borde väl, när anslaget begäres, alla statsråd åtminstone ha reda på vad som förekommer. Och man kan begära, att om de äro av skiljaktig mening, de skola reservera sig.

Jag ber att få yrka bifall till anslaget.

Herr statsrådet **Gyllenswärd**: Herr talman! Med anledning av den direkta fråga, som herr Vennerström nyss riktade till mig i min egenskap av tillförordnad chef för utrikesdepartementet, måste jag — under hänvisning till anslagets rubrik — inskränka mig till att ånyo erinra om den förklaring, som den ordinarie departementschefen lämnade förra året, nämligen att dessa medel användas till lojala ändamål. Jag ber också få framhålla, att det naturligtvis kan finnas ändamål, som äro fullt lojala men ändå av sådan beskaffenhet, att de inte böra komma till den stora allmänhetens kännedom. Då jag för övrigt såsom konsultatvt statsråd deltagit i handläggningen av hithörande ärende, kan jag också för egen del avge den försäkringen, att dessa medels användning är sådan, att man kan säga, att någon otillbörlig användning därav ej förekommer.

Herr **Hellberg**: Jag har under denna debatt kommit att tänka på två bekanta ordspråk.

Det ena är ett franskt, som talar om att göra mycket väsen av en pannkaka. Det tycker jag i viss mån kan tillämpas på denna debatt. Det förefaller mig tämligen uppenbart, att med 75,000 kronor kunna inte några mera storartade illgärningar utföras. Jag talade nyss härom med en f. d. regeringsledamot, som genast gjorde den anmärkningen, att det förstär väl varje människa, att skall man bedriva spionage, får man ha andra summor att röra sig med än dessa fattiga 75,000 kronor. För övrigt har jag genom en ren tillfällighet kommit att få reda på att ett visst ändamål, som låg mig särskilt om hjärtat — och jag försäkrar herrarna, att det var ett fullkomligt lojalt ändamål, det rörde en person som befann sig i en svår ekonomisk belägenhet — skulle kunna tillgodoses med dessa medel. Sälunda tycker jag, att även om man principiellt kan anse, att det inte är tilltalande med dessa hemliga medel, ett belopp på 75,000 kronor dock är en så liten post, att det verkligen inte är något att göra så förfärligt mycket väsen av. Men i anslutning till vad statsrådet nyss yttrade vill jag säga, att det är väl ändå uppenbart, att det kan finnas en del fullt lojala ändamål, som man inte kan lägga fram för hela världen. Det har man och man emellan erinrats om, att detektiva polisen kan inte lägga fram alla saker, som den har under behandling, och ändå är det väl ingen människa, som anser, att den begär något illojalt.

Det är för övrigt litet egendomligt, att det är herr Nerman, en representant för det kommunistiska partiet, som tagit upp denna sak. Man skulle därav möjligtvis kunna sluta, att nämnda parti utmärker sig för särskild öppenhet i sitt handlings sätt. Jag ser, att herrarna le litet stillsamt, och det tyder väl

på, att det partiet inte åtnjuter anseende för att spela med öppna kort, utan det händer ibland, att det tillämpar just det hemliga tillvägagångssättet. Och nu kommer jag till det andra ordspråket. Det är inte franskt utan engelskt och det lyder så: Vålgörenhet börjar hemma. Om herr Nerman ville börja reformera sitt eget partis taktik, tror jag det skulle göra god moralisk effekt.

*Anslag till
hemliga
utgifter.
(Forts.)*

Herr Lindhagen: Jag måste begära ordet för att göra en gensaga mot herr Petrén's yttrande. Han kom in på den storpolitiska synpunkten och sade, att allt i politiken bör avgöras i Genève, och de enskilda folken skulle inte ens i sådana småsaker få ha sin handlingsfrihet. Det blir en trevlig internationell ordning, herr Petrén, om vi skola avvakta det tillfälle, då vi kunna komma överens med de stora imperialistiska makterna, som nu bevaka sina intressen i Ostasien för tillfället och behöva spionage i allra högsta grad. Om vi skulle vänta, tills vi kunna komma överens med dem om alla förbättringar i småsaker, som skola äga rum i vårt land, borde vi aldrig ha gått in i Nationernas förbund. Man måste hävda den nationella friheten för varje land. Vi måste även tänka på oss själva och avvisa detta förlugna uttalande. Vi ha aldrig varit oense förut i några frågor, herr Petrén och jag, och därför måste det vara ett förfluguet ord.

Vad herr Hellberg angår, så var det också en sådan kringgående rörelse. Här är ju av motionären bara framlagd en sakfråga, som han anser bör bedömas ur hans synpunkt. Jag vet icke vad herr Hellberg menar med, att herr Nerman icke är hemma här i Sverige utan i Moskva. Herr Nerman har ju brutit sig ut från Moskva och blivit bannlyst. Bakom herr Nerman vilar snarare den gamla svenska jorden, och hans skaldskap är alldeles överflödande av kärlek till just denna jord. Han har uttalat sig till förmån för att bibehålla demokratien och att det är bedrövligt att gå emot diktaturen. Alla dessa vackra strängar anslås hos herr Nerman, och det skall icke herr Hellberg genom principrytteri och politiskt liberal formuleringskonst söka utplåna.

Herr Björck, Wilhelm: Jag skall mycket litet lägga mig i den principiella debatt, som här försiggått, utan begränsa mig till det rent faktiska spörsmål, som här föreligger.

Det har från regeringsbanken försäkrats, att det anslag, som nu är föremål för debatt, uteslutande användes för lojala syften, och jag har icke minsta anledning betvivla, att denna deklARATION är fullt med verkligheten överensstämmande. Men därest det är så, förstår jag ej, varför det skall utgöra någon teknisk svårighet att stryka detta anslag och överflytta dessa medel till ett annat utgiftsanslag. Då får departementschefen lika mycket penningar i alla fall till sitt förfogande, men möjligheten att överblicka, vart penningarna gå, blir för statsrevisorerna alldeles öppen. Är det ett lojalt syfte, bör det icke vara någon svårighet att också låta konseljen besluta angående användningen av medlen och vi slippa då denna, som jag också måste säga, iögonenfallande rubrik, som heter »hemliga utgifter» och som endast förekommer på detta departement.

Herr Holmgren: Vad som slagit mig mest, när jag hört denna debatt, är den egendomliga motsättningen, då man här allmänt säger, att det bara är fråga om lojala ändamål, men man ändå icke kan få någon som helst upplysning om, vari dessa ändamål bestå. Man kunde väl åtminstone få ett exempel på lojala ändamål, som äro av den beskaffenhet, att de icke kunna omtalas. Herr Hellberg har nämnt ett sådant exempel, och det var detektiva polisen. Men det var ett exempel, som icke alls kan på något sätt träffa in här. Man behöver icke

Anslag till
hemliga
utgifter.
(Forts.)

veta i varje detalj, vart utgifterna för detektiva polisen gå. Man vet, att de gå till »detektiva polisen». Det är rubriken, och den är icke »hemliga utgifter».

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nerman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 3 punkten 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 23—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkten 27.

Ang.
användningen
av anslaget till
flyttnings-
ersättning.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte i riksstaten för budgetåret 1932/1933 upptaga de ordinarie anslag, som icke blivit förut särskilt omförmälda, med oförändrade belopp; dock att i anslaget till tryckningskostnader skulle göras den ändring, som till jämnande av huvudtitelns slutsumma kunde visa sig erforderlig.

Herr **Vennerström**: Jag har anhållit om ordet i denna punkt för att uttala det önskemålet, att en större sparsamhet med statsmedel iakttages. Den här punkten är en papperskorg, där utskottet stoppar in diverse godbitar och även ganska dyra sådana. Och i denna punkt finnas exempelvis 100,000 kronor till rese- och traktamentsersättningar. Och vidare finnes det 100,000 kronor till ersättningar för flyttningar vid utnämningar av departementstjänstemän. Jag ber få erinra om, att statsrevisorerna av år 1926 fäste sig vid den omständigheten, att utgifterna för dylika flyttningar blivit synnerligen höga. De erinrade exempelvis om, att fem befattningshavare hade under icke fullt tre år belastat detta anslag med något mer än 150,000 kronor. Man föreslog även från revisorernas sida vissa arrangemang för att minska kostnaderna för flyttningarna, och jag har för min del velat understryka den anmärkning, som revisorerna den gången gjorde. Det förefaller, som om man skulle från departe-

mentets sida, när det gäller detta anslag, kunna taga större hänsyn till det re-
sonemang, som då fördes från statsrevisorernas sida.

Anledningen till, att jag anhållit om ordet, är den omständigheten, att någon gång under förra hösten flyttade vår dåvarande kabinetssekreterare, herr Hennings, till Warschau, och det gjorde, att den posten måste fyllas, och ögonblickligen sattes hela utnämningsskarusellen i gång, så att den ena efter den andra av departementets högt betrodda ämbetsmän fick röra på sig med ganska betydande kostnader för just denna anslagspost. Jag har ej någon anledning att i detta sammanhang behandla själva utnämningsfrågan, då den givetvis ej hör till denna punkt på dagordningen. Men jag har velat anmärka, att den karusellåkning, som den gången skedde, har blivit synnerligen dyrbar för det svenska statsverket. En man fick resa från Helsingfors till huvudstaden. En man, envoyén von Heidenstam, fick resa från Konstantinopel till Helsingfors. Det bör erinras, att herr von Heidenstam hade ju endast ett år tidigare eller något längre tillbaka lämnat Moskva för att placeras i Konstantinopel. Och sedan fick en man färdas från huvudstaden till Konstantinopel. Därjämte bör kanske anmärkas, att i detta fall på grund av hans tjänstgöring i Genève, som troligen blir ganska långvarig, är i realiteten Stambul eller Konstantinopel i långliga tider utan ordinarie envoyé. Gör man ett överslag av kostnaderna för det hela och lägger till herr von Heidenstams resa från Moskva till Konstantinopel och sedan lägger till kostnaderna för hela detta arrangemang under det gångna året, är jag tämligen viss om, att kostnaderna för resor och traktamenten jämte flyttningskostnaderna komma att närma sig 50,000 kronor.

Jag kan för min del icke finna, att en sådan användning av statsmedel, allra minst i en tid som den nuvarande, är nödvändig och icke heller önskvärd, och av denna anledning har jag vid denna punkt velat inskräpa, att man bör från utrikesdepartementets sida taga mera hänsyn till de önskemål, som 1926 framställdes av statsrevisorerna. Jag skulle ej haft något att säga, om dessa dyrbara flyttningsarrangemang varit fullständigt nödvändiga, men det är väl känt, att så icke varit fallet, utan det hade varit mycket lätt att arrangera det hela utan nämnvärda kostnader för statsverket. Det gör, att man bör särskilt notera, att dessa dyrbara arrangemang skett på samma gång som den i kammaren närvarande finansministern utfärdade sina besparingscirkulär till de olika ämbetsverken och även går skallgång med ljus och lykta inom de olika departementens vinklar och vråar för att finna möjligheter att göra besparingar på den ena eller andra punkten. Det förefaller, herr talman, som om man inom regeringen, åtminstone i detta avseende, icke har låtit den ena handen veta vad den andra handen gjorde. Jag tycker, att i många fall har finansministern varit väl hårdhänt i fråga om besparingar, men på denna punkt skulle jag vilja uttala det önskemålet, att för framtiden herr finansministern far fram långt mera hårdhänt, än vad han gjorde i höstas.

Jag har icke något att erinra mot själva anslaget, men påpekandet kan måhända i besparingstider ha litet värde även för framtiden.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om reglering av kursförluster för vissa diplomatiska tjänstemän m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang.
användningen
av anslaget till
flyttnings-
ersättning.
(Forts.)

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om fattigvården;

nr 4, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om samhällets barnavård; samt

nr 5, i anledning av väckt motion om ändring i fattigvårdslagens bestämmelser rörande hemortsrätt.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 9, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Punkterna 1—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8 och 9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 10 och 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 33.

Lades till handlingarna.

Punkten 34.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang.
kostnaderna
för Ådals-
kommissionen.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av kostnaderna för den s. k. Ådalskommissionen.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte medgiva, att för täckande av de utgifter för den s. k. Ådalskommissionen, med vilka det under femte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga belastats, finge till nämnda anslag från förslagsanslaget för oförutsedda utgifter i allmänhet överföras ett belopp av 47,910 kronor 44 öre.

Herr **Branting**: Herr talman! I detta sammanhang ber jag att få yttra ett par ord.

Under den pågående utredningen angående Lundedramat har det upprepade gånger inträffat, att såväl parter som vittnen ha förklarat, att det numera förflutit så lång tid sedan händelserna i fråga, att man ej längre kan erinra sig, hur det hela egentligen har gått till.

Detta måste betraktas som en omständighet av olycklig beskaffenhet, som breder en viss oklarhet över vissa delar av utredningen. Jag förmenar, att som saken låg till i Lunde hade man redan mycket kort tid efter händelserna tillräcklig anledning att föranstalta om en krigsrättsutredning.

Det har ur flera synpunkter varit olyckligt, att denna sak kommit upp till rättslig behandling så pass lång tid efter det den timade, och detta icke bara ur den synpunkt, jag nyss berörde, att sanningen givetvis sjunker undan, minnet försvagas och man naturligtvis icke heller numera kan med bestämdhet avgöra, när det bara anföres som en förevändning, att man ej kommer ihåg vad som inträffat, eller när denna svaghet i minnet är verklig. Dröjsmålet är också olyckligt ur den synpunkten, att om saken hade bragts till rättslig behandling vid en tidigare tidpunkt, hade man säkerligen i stor utsträckning undgått den olyckliga legendbildning, som förekommit i denna sak.

Nu är det ju mig ingalunda obekant, att man bland annat från socialdemokratiskt håll på sin tid yrkade, att det skulle komma till stånd en allsidig och opartisk utredning. Men vad jag i detta sammanhang dock förmenar är, att man från Kungl. Maj:ts sida, när Ådalskommissionen tillsattes, lämpligen hade bort ge den någon slags tidsfrist, så att icke saken dragit ut på tiden så som skedde. Det ligger i sakens natur, att en utredning av här ifrågavarande slag kunnat fullföljas mer eller mindre snabbt. Man kan gå in i detaljer nästan i det oändliga, och man kan relativt snabbt komma till en totalsyn på det hela. När icke Ådalskommissionen fick en viss tidsbegränsning för sitt arbete, gestaltade sig dess utredning på det sättet, som vi alla veta, att det dröjde relativt länge, innan man kom till klarhet. Det är gent emot detta förhållande, som jag velat inlägga en gensaga med hänsyn till de olyckliga konsekvenser, som därav blivit följden.

Herr Ekman, Karl Johan: Jag instämmer däri, att det icke var riktigt, att genom den s. k. Ådalskommissionens tillsättande och dess arbete alltför lång tid kom att förflyta mellan de ifrågavarande händelserna och åtals anställande. Det heter i vår grundlag, att Konungen låte envar bliva dömd av den domstol, varunder han rätteligen hör och lyder. Därav följer, att även utredningar rörande brott skola äga rum inför domstol och icke inför särskilda extra kommissioner.

Jag tror, att vi äro inne på en mycket betänklig väg, ifall det skulle bli sed, att regeringen tillsätter dylika undersökningskommissioner och därmed skjuter undan de laga myndigheterna. Det riktiga hade varit, att åtal emot upprorsmakarne genast anställts och att någon sådan kommission aldrig tillsatts.

Man åberopar, att kommissionen har fastslagit det och det, som domstol har att utreda, men hur blir det, ifall domstolen kommer till ett annat utredningsresultat: skall domstolen eller kommissionen då ha vitsord? Förfarandet överensstämmer icke med våra grundlagars anda och mening.

I fråga om det förevarande anslaget har jag icke något yrkande att framställa.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Ang.
förstärkning
av arbetslöshetsanslaget.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av det för budgetåret 1931/1932 under femte huvudtiteln anvisade anslaget till bekämpande av arbetslösheten jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 4 januari 1932 dagtecknad proposition nr 15, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:tt föreslagit riksdagen att besluta

dels att till förstärkning av det för budgetåret 1931/1932 under femte huvudtiteln anvisade extra reservationsanslaget till bekämpande av arbetslösheten skulle till nämnda anslag från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet överföras ett belopp av 15,000,000 kronor;

dels ock att från fonden för statsskuldens amortering skulle över den i riksstaten för budgetåret 1931/1932 under rubrik »I anspråk tagna kapitaltillgångar» uppförda titeln »Fonden för statsskuldens amortering» till förenämnda anslag till oförutsedda utgifter i allmänhet överföras ett belopp av 15,000,000 kronor.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande proposition hade utskottet till behandling förehaft

dels en inom första kammaren av herr *J. Pålsson* väckt motion, nr 140, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att av innevarande budgetårs anslag till arbetslöshetens bekämpande ett belopp av 2,000,000 kronor skulle tillhandahållas landsbygdskommunerna för att giva arbete åt arbetslösa grovarbetare enligt den närmare utformning, som vederbörande utskott kunde finnas viligt förorda med anledning av motionens motivering;

dels en inom andra kammaren av herr *P. M. Olsson* i Blädinge väckt motion, nr 156, däri hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring i nu gällande bestämmelser för den statliga arbetslöshetshjälpen, att även lantarbetarna komme i åtnjutande därav;

dels ock slutligen en inom andra kammaren av herr *O. Öhman* m. fl. väckt motion, nr 185, vari hemställts,

att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 15, måtte bevilja ett förslagsanslag å 70,000,000 kronor att disponeras under innevarande budgetår till anordnande av statliga och kommunala arbeten för arbetslösa;

att riksdagen måtte som villkor för anslagets användande föreskriva, att arbetslöshetskommissionen avskaffades samt att hjälpverksamheten för de arbetslösa organiserades så, att ledningen därav lades direkt under socialdepartementet och under detsamma sorterande organ; samt

att de genom staten eller kommunerna anordnade arbetena för de arbetslösa betalades med avtalsenliga löner samt att riksdagen vid beviljande av nämnda anslag måtte fastställa sådana direktiv, att alla arbetslösa i möjligaste mån bereddes arbete och att, därest i något fall arbete ej kunde beredas de arbetslösa, dessa beviljades rätt till kontant understöd.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

I:o) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition besluta

a) att till förstärkning av det för budgetåret 1931/1932 under femte huvudtiteln anvisade extra reservationsanslaget till bekämpande av arbetslösheten skulle till nämnda anslag från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet överföras ett belopp av 15,000,000 kronor,

b) att från fonden för statsskuldens amortering skulle över den i riksstaten för budgetåret 1931/1932 under rubrik »I anspråk tagna kapitaltillgångar» uppförda titeln »Fonden för statsskuldens amortering» till förenämnda anslag till oförutsedda utgifter i allmänhet överföras ett belopp av 15,000,000 kronor;

*Ang.
förstärkning
av arbetslöshetsanslaget.
(Forts.)*

II:o) att herr Pålssons motion, I: 140, icke måtte vinna riksdagens bifall;

III:o) att herr Olssons i Blådinge motion, II: 156, måtte anses besvarad genom vad utskottet anfört; samt

IV:o) att herr Öhmans m. fl. motion, II: 185, i vad den ej kunde anses besvarad genom vad utskottet anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Widell, Bergqvist, Svensson* i Kompersmåla, *Nylander, Nilsson* i Bonarp, *Holmgren, Persson* i Fritorp och *Järte*, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade.

Herr Svensson, Martin: Herr talman! Då jag tillsammans med åtskilliga andra av utskottets ledamöter antecknat mig såsom reservant mot utskottets föreliggande förslag, skall jag be att få yttra något om detsamma. Jag vill då begränsa mig till att säga något om skillnaden mellan reservanternas och utskottsmajoritetens uppfattning och skall icke gå in på arbetslöshetsfrågan i stort eller på någon av den mängd motioner, som redan äro väckta i denna fråga.

Först vill jag då betona, att utskottsmajoriteten och reservanterna äro eniga beträffande det ifrågavarande beloppets storlek och att således, om reservationen vinner bifall, arbetslösheten kan lika kraftigt bekämpas enligt reservanternas som enligt utskottsmajoritetens förslag. Kungl. Maj:t har begärt ett anslag av 15 miljoner kronor och att av detta belopp en del skulle avsättas och ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att användas vid sidan om den verksamhet, som arbetslöshetskommissionen bedriver. Det är på denna punkt, som vi ha anmält reservation. Jag ber nu att något få uppehålla mig vid motiven för Kungl. Maj:ts förslag härvidlag.

Domänstyrelsen har under december månad föregående år kommit in till Kungl. Maj:t med en skrivelse, vari den föreslår, att den skall få rätt att sätta i gång vissa skogsavverkningar för att bereda arbetstillfällen, som den med hänsyn till det nuvarande läget på trävarumarknaden annars icke skulle ha satt i gång. Domänstyrelsen begär tillika, att den förlust, som härvidlag kan komma att uppstå, skall täckas genom att ett belopp av 1 miljon kronor avsättes för detta ändamål ifrån arbetslöshetsanslaget.

Arbetslöshetskommissionen har yttrat sig över detta förslag och har efter att ha refererat frågan i sitt yttrande bl. a. sagt: »Vid sådant förhållande och under åberopande i övrigt av den principiellt avvisande hållning, som kommissionen vid flera tidpunkter och i olika sammanhang intagit gentemot framställda förslag om arbetslöshetsmedels anvisande på sätt här avses, finner sig kommissionen böra även i förevarande fall föreslå, att den gjorda framställningen icke måtte föranleda till någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd. Skulle Kungl. Maj:t emellertid med hänsyn till omständigheter, som undandraga sig kommissionens bedömande, anse skäl tala för att sådana åtgärder vidtagas, som domänstyrelsen föreslagit, har arbetslöshetskommissionen för sin del endast att framhålla, att ett genomförande av planen givetvis kommer att medföra en viss i och för sig önskvärd utökning av arbetstillfällena i skogarna».

Man får ju utläsa detta så, att arbetslöshetskommissionen har avstyrkt, men att kommissionen på grund av den mjukhet, som alltid karakteriserar våra

Ang.
förstärkning
av arbetslös-
hetsanslaget.
(Forts.)

ämbetsverk gentemot överordnade, gått in för att icke avgiva någon protest emot ett sådant förslag.

Kungl. Maj:t tycktes dock ha blivit betänksam och går då in för en annan och något utvidgad linje, i det att Kungl. Maj:t föreslår, att »då alldeles särskilda omständigheter föreligga», kan »en utvidgning — inom domänstyrelsens verksamhetsområde eller eljest — av det normala arbetsprogrammet» äga rum, »för såvitt därigenom möjlighet beredes att på ett på en gång billigt och speciellt verksamt sätt ingripa mot arbetslösheten».

Alltså stå vi här inför en utvidgning av det förslag, som först kom fram genom domänstyrelsen, i det att Kungl. Maj:t skulle på detta sätt komma att bedriva verksamhet på nya vägar för bekämpande av arbetslöshet.

Inom utskottet har man gått ännu något längre, ty där säger man: »Utskottet anser sig sålunda kunna tillstyrka, att visst belopp ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för att efter prövning av Kungl. Maj:t användas för främjande av företagsverksamhet, varigenom i största möjliga utsträckning ökade arbetstillfällen må kunna beredas. Utskottet får för sin del förorda, att ifrågasvarande belopp fixeras till 500,000 kronor».

När detta förslag diskuterades i statsutskottet, var det en av anhängarna till utskottsmajoritetens ståndpunkt, som tillrådde, att man vid arbetslöshetens bekämpande borde gå in för konturlösa linjer. Jag kan väl förstå, när det gäller en hjälpverksamhet, att man kan få lov att gå in för konturlösa linjer, men detta endast då det är fråga om förhållandet man och man emellan eller en enskild hjälpverksamhet. När man ser nöd vara å färde, gäller det att ingripa såsom hjärtakt manar och såsom det för stunden är lämpligast, men när det gäller statsåtgärder för hjälpverksamhet, då måste man väl ändå gå in för att ha bestämda och klara regler och grunder för en sådan verksamhet, och det ha vi ju också, då det gäller fattigvård och sjukvård och social verksamhet i allmänhet. Vi ha också haft det, då det gällt arbetslöshetskommissionens verksamhet och de åtgärder, som av den skola vidtagas. Det har inom riksdagen rått en bestämd mening på den punkten, och det har funnits en majoritet, som slagit vakt om, att man skall hålla på att det skall vara bestämda grundsatser — icke minst har den nuvarande regeringschefen, hans excellens herr statsministern, varit verksam i det avseendet.

Nu kommer det här fram ett förslag, där man icke alls har någon utredning och således icke vet, hur medlen skola komma att användas. På trävarumarknadens område ha vi ju för närvarande en synnerligen svår lågkonjunktur att räkna med. En av de allra viktigaste orsakerna till denna lågkonjunktur är den utländska konkurrens, som vi haft att möta både på vår förut så stora exportmarknad och på den inhemska marknaden. När jag i all stillhet sökt tänka efter, vad vi skulle kunna göra för att förbättra förhållandena i detta avseende, har jag alltid insett svårigheterna att kunna komma fram med något förslag, som skulle kunna vinna riksdagens godkännande. Ty när det gäller bränsle och byggnadsmaterial äro väl flertalet konsumenter och önska, att dessa materialier skola vara billiga. Jag har emellertid alltid tänkt mig, att staten själv såsom den störste skogsägaren här i riket skulle vara känslig för den utländska konkurrensen och att man skulle ifrån det hållet kunna räkna på stöd för att göra något för vår stora och viktiga trävarumarknad. Enligt det nu föreliggande förslaget skall staten icke ställa sig solidarisk med övriga skogsägare, utan staten vill täcka sina förluster på subventionslinjen. Och vi veta ju icke alls, på vad sätt eller på vilken väg staten vill gå fram här. Om nu pengarna ställas till Kungl. Maj:ts direkta förfogande, kan det ju bli så, att dessa medel kunna komma att användas för sekreta affärer och således icke bli underkastade den kontroll, som andra statsutgifter genom statsrevisorernas verksamhet äro underkastade.

Under det gängna året har det som bekant inträffat olyckor genom stormhärjningar av skogarna — så svåra stormhärjningar att vi få gå tillbaka nära 30 år för att finna motstycke därtill. Den 9 juli föregående år gick en sådan storm fram över Kalmar län, östra Blekinge län och sydöstra Kronobergs län. Den 16 december hände något liknande på Gotland, i Stockholms län och i Uppland, och den 1 februari i år gick en sådan storm fram över mellersta Sverige. Regeringen har ju också funnit sig föranlåten att komma med en proposition till årets riksdag för att mildra de svåra följderna av dessa stormverkningar. Under sådana förhållanden är det enligt min mening oriktigt, att Kungl. Maj:t enbart för att mildra arbetslösheten i skogarna i Norrland sätter i gång med nya och stora avverkningar av på rot varande skog, avverkningar, som komma att ytterligare trycka ned priserna på trävarumarknaden.

Då man följt med diskussionen om lappmarksskogarna och deras användning och då man tagit del av riksskogstaxeringens utredning, kan man inte längre så strikt som förr hålla på den skogsavverkningsplan, som förut följts ur skogsbiologisk synpunkt där uppe i lappmarken. Det kan ju gå för sig att göra avverkningar av den gamla skogen där för att få förnygring till stånd, men det är icke brådare med det, än att det kan anstå därmed till en lämpligare tidpunkt än den nuvarande. Den skog, som nu har blåst ned, måste vi taga vara på och söka realisera, men den som står på rot, kan ju få stå ännu till lägligare tillfälle.

I herr Asplunds motion redogöres för, att det har vid utbudet av utstämplat skog i Norrbottens län varit mindre köplust i år än föregående år. År 1930 var priset 1 krona och 5 öre och år 1931 48 öre i medeltal per träd, och nu finns det till och med mellan 800- till 900,000 träd utstämplade, som blivit osålda. Om man nu beviljar ett anslag för skogsavverkningar här uppe, så skulle ju en halv miljon kronor räcka ungefär till att avverka det, som där är utstämplat men osålt. Men vi komma då till att rotvärdet är lika med noll.

Jag kan icke finna annat, än att reservanternas förslag, att medlen skola ställas till arbetslöshetskommissionens förfogande, kan precis lika bra om icke bättre gagna de arbetslösa i dessa tider av svårartad arbetslöshet. Det gäller här ett anslag för innevarande budgetår å ett ganska stort belopp, men den omständigheten, att det belopp, som enligt reservanternas förslag skulle ställas till arbetslöshetskommissionens förfogande är 500,000 kronor större än det utskottsmajoriteten föreslår, kan icke vara avgörande, då det gäller att taga ståndpunkt till det ena eller andra förslaget, ty det förhållandet får man taga med i beräkningen, när Kungl. Maj:t framdeles kommer att lägga fram sin stora proposition om arbetslöshetsanslagen för nästa budgetår.

Jag ber på grund av dessa skäl, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet **Larsson**: Enligt min mening innebär det uttalande rörande användningen av arbetslöshetsanslaget, mot vilket den siste ärade talaren särskilt vände sig, att den nu föreliggande propositionen så långt ifrån vill vara något avsteg ifrån de linjer för vårt lands arbetslöshetspolitik, om vilka man hittills velat slå vakt, att det tvärtom innebär ett ytterligare understrykande av de synpunkter på vår arbetslöshetspolitik, som, och det med rätta, ansetts vara särskilt utmärkande för det svenska systemet, nämligen dess möjlighet av elasticitet, av anpassning under svåra förhållanden efter då verkliga rådande omständigheter.

Vad Kungl. Maj:t i detta avseende begär är nämligen ingenting annat än att ett belopp och ett förhållandevis mycket ringa belopp, nämligen en halv miljon kronor, av den stora summa, varom det här är fråga, skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att kunna användas i den särskilt svåra tid,

Ang.
förstärkning
av arbetslöshetsanslaget.
(Forts.)

Ang.
förstärkning
av arbetslös-
hetsanslaget.
(Forts.)

som vi för närvarande uppleva, om det på någon ömtålig punkt behövs en extraordinär åtgärd för att minska arbetslöshetens tryck.

Med anledning av den siste ärade talarens uttalande vill jag erinra om, att då detta förslag förbereddes under senhösten i fjol, en del skogsauktioner just hade hållits på en hel del platser, särskilt i övre Norrland, och att det vid dessa skogsauktioner visat sig, att några köpeanbud knappast förelågo och att inom stora områden av domänstyrelsens verksamhetsfält avverkning icke alls skulle komma till stånd på grund därav, att någon försäljning icke kunde äga rum. Detta skulle för hela socknar däruppe komma att medföra, att de arbetstillfällena, som annars brukat stå till buds genom skogsavverkning, helt och hållet skulle komma att utebliva och att arbetslösheten, som redan var högst betydande inom dessa delar av landet, skulle komma att än ytterligare och i mycket betydande utsträckning ökas. Det var i denna situation, som domänstyrelsen framlade sitt förslag om att man skulle bereda möjlighet för domänverket att förfara på såvitt jag förstår, ungefär samma sätt som varje stor ansvarskännande skogsägare skulle göra. nämligen att under dåliga tider för att bereda arbete åt det folk, som annars brukade ha arbete på hans skogsdomäner, sätta i gång med avverkning i något större utsträckning, än vad som av rent ekonomiska förhållanden betingades. Men eftersom domänverket är ett affärsdrivande verk och eftersom icke minst riksdagen vid upprepade tillfällen framhållit, att verket bör drivas efter affärsmässiga principer, ville domänverket icke verkställa avverkningen med risk, att det skulle bliva förlust, utan ansåg, att om sådan skulle sättas i gång, bidrag till den förlust, som kunde komma att åsamkas verket, borde beredas detta på annat sätt. Detta är således förhistorien till det förslag, som nu föreligger — konstigare är det inte.

Det gäller helt enkelt möjligheten att kunna, som jag nyss nämnde, bereda Kungl. Maj:ts tillfälle att, om så visar sig erforderligt, utöver ramen av vad som hittills direkt anvisats, sätta in statens hjälpåtgärder gentemot arbetslösheten på den punkt, där man tror sig med ringa medel kunna ernå en jämförelsevis stor effekt. Och jag föreställer mig, att det förslag, som nu vunnit statsutskottsmajoritetens tillstyrkan på denna punkt, om det blir förverkligat, också skall kunna få gynnsamma verkningar och ingalunda skall behöva medföra de risker, om vilka reservanterna och särskilt den siste ärade talaren uttalat sig.

Jag vågar uttala den förhoppningen, att denna kammare måtte ansluta sig till statsutskottets hemställan om bifall till Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende.

Herr Holmgren: Herr talman! Man får det intrycket, då det gäller arbetslöshetens bekämpande, att jämförelsevis litet göres för andra än kroppsarbetare i inskränkt mening. Jag tänker särskilt på kontorspersonal och affärsanställda. Det är givet, att det måste vara mycket svårare att kunna finna arbetsmöjligheter för sådan arbetslös personal.

Jag vill därför bara peka på ett område, där arbetsmöjligheter eventuellt kunna beredas — jag tror, att det området för övrigt icke beaktats — jag menar alla våra vetenskapliga institutioner. Vid alla våra vetenskapliga institutioner är det mycket knapp tillgång på arbetsbiträden, ehuru det där finns en mängd uppgifter, t. ex. systematiserings- och katalogiseringsarbeten, för vilka man icke har någon arbetskraft. Detta är ett område, på vilket jag tycker, att det skulle vara mycket lämpligt att låta arbetslös kontorspersonal och affärsanställda få arbete, och det skulle vara till stor nytta för de vetenskapliga institutionerna.

Herr **Kvarnzelius**: Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till statsutskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Det är ju, arbetslöshetskommissionen i all ära, så, att kommissionen ändock i många fall kanske är något för snävt bunden av de bestämmelser, som äro gällande för densamma. Det är därför Kungl. Maj:t i nu förevarande fall har begärt ett i och för sig rätt så ringa belopp att disponeras vid sidan av de grunder, efter vilka arbetslöshetskommissionen i allmänhet utövar sin verksamhet. Det förefaller mig, som om de ärade reservanterna med den kännedom de ha om den nuvarande regeringens sammansättning och i främsta rummet om dess chef, hans excellens statsministern, borde ha kunnat våga sig på att med förtroende lämna i denna regerings hand att disponera 500,000 kronor och att de inte hade behövt vara så misstroagna, att de även i detta avseende skulle vilja strama åt reglerna för medlens användning hårdare än vad Kungl. Maj:t i sitt förslag har ifrågasatt. Det var ju en gång i tiden fullständig borgerlig samling, när det gällde att utforma direktiven för arbetslöshetskommissionens verksamhet. Den som väl då var nästan liksom en fana, skulle man kunna säga, omkring vilken alla borgerliga element samlades, var just den nuvarande statsministern, excellensen Ekman. Jag tror inte, att han, under den tid han suttit i ansvarig ställning, vid något tillfälle har underlåtit att tillse, att direktiven blivit på ett tillfredsställande sätt följda. Jag kan inte inse, att bestämmelserna för anslagets användning böra vara så stränga, att det inte skall finnas någon rörelsefrihet alls för en regering, för vilken man dock — enligt min uppfattning med rätta — hyser ett synnerligen stort förtroende, när det gäller handhavandet av arbetslöshetsanslagen. Särskilt i en tid som den nuvarande och med tanke på de olyckor av skilda slag, som denna vinter synas hoppa sig över vårt land — för att taga bara ett exempel kan jag erinra om de stormar, som gjort, att massor av skog blåst ned — måste jag finna det olämpligt, att Kungl. Maj:t inte i dylika situationer skall hava möjlighet att av arbetslöshetsanslaget disponera ett visst belopp — som här föreslås till 500,000 kronor — vid sidan av de i allmänhet gällande direktiven. Häremot ha emellertid åtta medlemmar av utskottet — hela högern — reserverat sig. Bondeförbundets representanter i utskottet ha däremot ansett sig böra under föreliggande omständigheter stödja Kungl. Maj:ts förslag. Däri ser jag för min del en garanti för att man från detta håll, där man ju verkligen vill gå försiktigt fram, vid ärendets prövning fått tillräckliga belägg för att det inte är någon fara att lämna den fullmakt, som i detta fall har begärts av Kungl. Maj:t.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag i förvisning om att några vådor icke uppstå genom ett bifall till detsamma, detta så mycket mer som ju detta anslag är ett tilläggsanslag till vad som tidigare har beviljats för löpande budgetår och avsett att förbrukas under förra hälften av innevarande kalenderår. Med de brydsamma förhållanden, i vilka vi nu befinna oss, har man nog inte så synnerligen stor anledning att misstänka, att den nu sittande regeringen kommer att bli bortmotad under den tid, för vilken detta anslag således är avsett, och häri har man enligt min mening ytterligare en garanti för att det icke är någon risk, att ställa beloppet till Kungl. Maj:ts förfogande.

Jag ber, som sagt, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr **Wagnsson**: Herr talman! Jag har intet annat yrkande än det, som den siste ärade talaren framställde, men jag vill i två avseenden anknyta några kommentarer till behandlingen av det förevarande statsutskottsutlåtandet. Dels önskar jag i korthet belysa några av de svårigheter, som av arbetslöshet i exceptionell skala drabbade kommuner ha att brottas med, och dels

Ang.
förstärkning
av arbetslöshetsanslaget.
(Forts.)

Ang.
förstärkning
av arbetslös-
hetsanslaget.
(Forts.)

vill jag också kommentera det förslag till kurser för arbetslös ungdom, som innefattas i det nu behandlade statsutskottsutlåtandet.

Jag konstaterar då först med tillfredsställelse, att utskottet i likhet med socialministern förklarar, att såväl beträffande reservarbeten som i fråga om kontantunderstöd och hjälp i andra former möjlighet bör finnas att skänka allt det bistånd, som med hänsyn till ekonomiska resurser, tillgång på arbetsmöjligheter och andra omständigheter kan finnas skäligt.

Det svåra läge, i vilket såväl de arbetslösa som vissa kommuner hamnat, har ofta omvitnats i samband med riksdagsbehandlingen av arbetslöshetsproblemen. Jag dristar emellertid påkalla några ögonblicks uppmärksamhet för en mycket koncentrerad redogörelse från förhållandena i min hemtrakt i syfte att därmed belysa nödvändigheten av effektiv hjälp från statsmakternas sida.

Oskarshamn är kanske den stad, som under de senaste månaderna hårdare än någon annan av våra städer fått stifta bekantskap med depressionen. Under förra året meddelade ägaren av stadens största industri, ett norrländskt bank-bolag, att verksamheten helt och hållet skulle nedläggas den 1 oktober. Såväl enskilda som representanter för de kommunala myndigheterna gjorde frukt-lösa ansträngningar för att avvärja katastrofen. Inte ens det bistånd, som regeringsmedlemmar skänkte, visade sig medföra önskvärd effekt. Företaget, vid vilket tidigare en arbetsstyrka på 600 man varit knuten och som år 1930 i genomsnitt sysselsatte 400 man, stoppade driften. Verkningarna härav blevo ödesdigra för såväl de vid företaget anställda arbetarna som för staden. Visserligen visades stort tillmötesgående från statens arbetslöshetskommissions sida, då det gällde att anordna reservarbeten. Länsstyrelsen och dess chef medverkade också på ett berömvärt sätt för att snabbt söka skaffa arbets-möjligheter. Men trots detta förflöt en period, under vilken de arbetslösa inte bringades någon hjälp och då de små besparingar, som funnos, smälte samman. När sedan reservarbeten och kontantunderstödsverksamhet började, voro de förhållanden, som förknippades därmed, av beskaffenhet att fram-kalla kritik. Den arbetarstam, det här gäller, tillhör de präktigaste och sta-bilaste arbetargrupperna. Den har på ett berömvärt sätt fyllt sitt värv vid det nedlagda företaget, och både arbetsgivare och arbetsledare ha enstämmigt vitsordat dess duglighet och yrkesskicklighet. Många ha som pojkar börjat arbeta vid företaget. De ha varit anställda där hela sin tid med undantag av de perioder, då de drabbats av arbetslöshet. De ha fullgjort sina skyl-digheter mot stat och kommun. Deras öde är sannerligen tragiskt. Män, som gränat i arbetet, drivas bort från sina platser och ha i bästa fall fått sysselsättning vid de igångsatta reservarbetena. De löner, som därvid bjudas dem, ligga i många fall — jag vågar säga det, sedan jag själv noggrant har undersökt förhållandena — under svältgränsen. Jag har besökt åtskilliga arbetslag och därvid kunnat konstatera, att inkomstnivån är oskäligt låg. Ackorden äro satta så, att timpenningen för dessa lag under december månad, alltså själva julmånaden, i regel höll sig vid omkring 50 öre. Arbetstiden under denna månad är maximerad till 7¹/₂ timmar. De många helgdagarna begränsa ytterligare inkomstmöjligheterna. Något extra ortstillägg utgår inte på denna lön, och hyresbidrag har kommunen blivit förbjuden att utbetala i annan form än som fattigvård. Är det underligt, om julstämningen och julglädjen försvinna i sådana hem, där lönen för mödan mätes med sådana mått? Är det underligt, om bitterhet och hätskhet spira upp efter en sådan sådd?

Jag skulle kunna fortsätta och berätta åtskilligt från denna arbetslöshets-kommissionens arbetsplats. Jag skulle kunna omnämna, hur man tidigare saknade nödiga arbetsredskap, hur kranar och räls först i år ha anskaffats,

o. s. v. Jag kunde också tala om hur arbetarna till statens arbetslöshetskommission få erlægga högre pris för dynamiten än vad priset är i stadens privata affärer. Men det anförda må vara nog för att belysa de arbetslösa hårda lott.

Också kommunerna ha emellertid fått besvärligheter tack vare den restriktiva arbetslöshetspolitiken. Utgifterna för fattigvård och sociala ändamål springa i höjden. Skatteunderlaget minskas, och skatterestantierna växa. Oskarshamn är också i det avseendet ett typexempel. Skattetrycket där har ju redan förut varit stort. Inför dagslägets påfrestningar har det sprungit upp till en höjd, som försvårar och i många fall omöjliggör en ordentlig skatteinbetalning också från de mest pliktrogna och skötsamma. En förteckning över de anslag, som stadsfullmäktige under år 1931 beviljade för arbetslöshetens bekämpande, en förteckning, som jag har här i min hand, slutar på en summa, som går upp till över 300,000 kronor. Om jag då nämner, att skatteunderlaget nu uppgår till omkring 70,000 skattekrönor, men att det vid årets taxering torde väsentligt sjunka, förstår man de bekymmer, som de kommunala myndigheterna ha att kämpa med. Kommunalskatten måste också i år höjas med nära 4 kronor till 14 kronor 40 öre, vartill kommer ett belopp av 2 kronor 50 öre i landstingsskatt — alltså i det närmaste 17 kronor i kommunalskatt per skattekröna. Och ändå är årets inkomst- och utgiftsstat uppgjord så, att man med bestämdhet vet, att den kommer att uppvisa ett icke obetydligt underskott. Sker inte en konjunkturväxling, varigenom arbetslösheten förminskas, uppkommer till hösten ett läge, där statsmakternas ingripande i ännu högre grad måste påkallas. Jag riktar en vädjan till de närvarande representanterna på statsrådsbänken och i första hand till socialministern att behjarta de framställningar, som i så fall inte torde låta vänta på sig. Jag hemställer också, att de, såvitt jag vågar bedöma, berättigade klagomålen över oskäligt låga ackordsättningar vid arbetsförläggningarna i denna ort bli i vederbörlig ordning undersökta och att lönerna avvägas på sådant sätt, att inte stadens fattigvårdsmyndigheter få orimliga bördor att bära.

Jag anser mig också böra fästa uppmärksamheten på att den hyreshjälp, som utgått helt och hållet av kommunala medel, där alltså inte staten på något sätt vare sig direkt eller indirekt bidragit, nu har måst få karaktären av fattigvårdsunderstöd. Arbetslöshetskommissionen har nämligen i en skrivelse till Oskarshamns stads arbetslöshetskommitté dekreterat, att så skall vara förhållandet. Jag är inte okunnig om regeringsrättens tolkning beträffande kommunernas rätt till anslagsbeviljande. Men jag beklagar, att genom arbetslöshetskommissionens i detta avseende diktatoriska föreskrifter svårigheter tillskapas för de kommunala organen.

Herr talman! Jag har med några uppgifter från min hemort försökt belysa nödvändigheten av att hjälp lämnas i större utsträckning än hittills till de arbetslösa. Jag har också i detta sammanhang velat rikta kritik mot formerna för denna hjälp och påkalla uppmärksamhet för *önskvärdheten ar en humanare arbetslöshetspolitik, humanare mot individerna och humanare mot kommunerna.*

Till slut skall jag be att med några ord få beröra det föreliggande förslaget i vad det avser fortbildningskurser för arbetslös ungdom. Några delade meningar torde inte råda därom, att från samhällets sida bör göras allt som göras kan för att begränsa ungdomsarbetslösheten. Att samtidigt strävandena böra inriktas på att anordna kurser för arbetslös ungdom möter inte heller gensaga från något håll, antar jag. Man har därför anledning att känna tillfredsställelse över att problemet nu blivit upptaget till ett allvarligt skärskådande av statsmakterna. Enligt såväl socialministerns som statsut-

Ang.
förstärkning
av arbetslös-
hetsanslaget.
(Forts.)

Ang.
förstärkning
av arbetslös-
hetsanslaget.
(Forts.)

skottets uppfattning böra nu gällande grunder för bidrag till utbildningskurser för arbetslösa lämnas orubbade. Kurserna böra anordnas i väsentligt större utsträckning än nu och rikta sig till arbetslösa personer i första hand i åldern mellan 15 och 25 år. Initiativet till dylika kurser ligger ju helt och hållet hos kommunerna, och dessa böra därför stimuleras till verksamhet i berörda hänseende. En särskild konsulent har ju också tillsatts för att biträda arbetslöshetskommissionen vid handläggning av ärenden rörande statsbidrag till utbildningskurser för arbetslösa och att tillhandagå kommunerna med råd och anvisningar vid uppgörande av planer för dylika kurser m. m.

Jag konstaterar med tillfredsställelse, att såväl departementschefen som utskottet avfärdat ungdomsarbetslöshetssakkunnigas hugskott att den kursdeltagande ungdomen växelvis, varannan dag eller varannan vecka, skulle vara sysselsatt i dessa kurser och växelvis i nödhjulsarbeten. Ett sådant arrangemang skulle ju ha medfört mycket stora besvärligheter både för kursledningen och för arbetsledningen, och det skulle ha förorsakat statsverket inte obetydliga kostnader för resor m. m.

Det framlagda förslaget kan alltså hälsas med tillfredsställelse i den mån det avser att främja en kursverksamhet till gagn för arbetslös ungdom, men man står frågande inför den organisationsplan, som framlagts. De sakkunniga och efter dem socialministern ha nöjt sig med att påyrka en utökning av antalet kurser i stället för att upptaga till prövning spørsmålet om kursernas organiserande genom de lokala och centrala skolmyndigheternas försorg. Nu föreslås här, att dessa kurser skola anordnas av de lokala arbetslöshetskommittéerna. I kommunerna finnes ett sakkunnigt organ, folkskolestyrelsen eller skolrådet, som har att syssla med ärenden rörande undervisningsväsendet. I arbetslöshetskommittéerna finnes i regel inte den sakkunskap, som erfordras för ett handläggande av dessa frågor. Ändock kopplas denna verksamhet helt och hållet ihop med arbetslöshetskommittéernas verksamhet såväl lokalt som centralt, ty sedan löpa trådarna ihop hos statens arbetslöshetskommission i stället för — vilket efter mitt sätt att se vore naturligare — hos det ämbetsverk, som brukar handlägga dylika ärenden, skolöverstyrelsen.

Jag tillåter mig också här efterlysa det samarbete, som väl rimligen borde förefinnas inom en regering vid handläggandet av ärenden av likartad natur. I detta fall tyckes inom regeringen den högra handen inte riktigt veta vad den vänstra gör. I varje fall har man inte handlat efter samma princip, ty medan socialministern begär ökat anslag bland annat för att tillgodose behovet av dessa kurser, påyrkas samtidigt av eklestiastikministern, att anslag på åttonde huvudtiteln med precis samma ändamål skola begränsas. Samtidigt som man på denna punkt önskar utöka verksamheten, vill regeringen under åttonde huvudtiteln beskära anslaget till stipendier för medellös ungdom, som skall delta i sådana här kurser, samt anslaget till stipendier för medellös ungdom vid våra folkhögskolor och lantmannaskolor. För min del anser jag, att det hade varit bättre att försöka stimulera den verksamhet, som redan pågår, och hålla den nyare, senare tillkomna och till sina verkningar mera omtvistade kursverksamheten inom något snävare gränser.

Jag vill i detta fall fästa uppmärksamheten på en detalj, som kanske för herrarna inte har så stor betydelse men som efter mitt sätt att se inte är alldeles betydelslös. Vid de kurser, som kunna anordnas genom arbetslöshetskommissionens försorg, skola ju de direktiv i fråga om hjälp tillämpas, vilka gälla för arbetslöshetskommissionens verksamhet överhuvud taget. Detta innebär, att om en deltagare i dessa kurser blir erbjuden ett arbete, skall han avbryta deltagandet i kursen och mottaga arbetet. Varar detta arbete kanske blott 3, 4, 5 dagar, kan han därefter återgå till kursen. Men vilket gagn skall han ha av en kurs, där sådana intervaller äro tänkbara? Jag behöver bara

framkasta den frågan för att varje ledamot av kammaren skall kunna bilda sig en uppfattning därom.

Men också i ett annat avseende kunna egendomliga förhållanden inträffa. När den stora arbetskonflikt inom järnindustrien, som nyligen kastade sin slagskugga över förhållandena i hela landet, i vissa trakter av vårt land bröt ut i öppen strid, måste de gällande arbetslöshetsdirektiven tillämpas också på denna kursverksamhet. Vad innebar det? Jo, det innebar, att arbetslösa pojkar, som bara någon kortare tid haft anställning inom järnindustrien men som därför voro att hänföra till denna grupp av industriarbetare, avstängdes från möjligheten att deltaga i dessa kurser. De fingo inte fortsätta med sitt deltagande i kurserna utan tvingades till sysslolöshet, därför att en konflikt hade utbrutit inom facket. Hade konflikten utvecklats sig på ett annat sätt än som sedan skedde, hade hela denna kursverksamhet i vad den avsåg den grupp av industriarbetare det här gäller måst helt och hållet inställas. Man kan ju inte säga, att det är ur social synpunkt önskvärt, att man för kursverksamheten tillämpar direktiv, som efter mitt sätt att se te sig orimliga redan när de tillämpas direkt på de arbetare, som äro sysselsatta i nödhjälsarbeten, men vilkas orimlighet framträder i än bjärtare belysning, när det gäller en tillämpning på ungdom i åldern 15—25 år, vilken söker begagna sin fritid till att deltaga i kurser av ifrågavarande art.

Jag står alltså, herr talman, mycket tveksam inför det förslag, som på denna punkt har framlagts från utskottets sida. Jag hade hellre sett, att man kunnat ordna denna fråga genom höjda anslag under åttonde huvudtiteln och att man hade fått organisera upp kursverksamheten genom de vanliga organen för undervisningsväsendet och genom det ämbetsverk, som finnes för detta ändamål, nämligen skolöverstyrelsen, i stället för att man skall gå en väg, som man här slår in på. Jag har emellertid intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Trygger: Herr talman! Jag har icke något att invända mot att ifrågavarande anslag bestämmas till 15 miljoner kronor, såsom utskottet här har föreslagit. Inte heller har jag något emot att det ställes till arbetslöshetskommissionens förfogande enligt de av utskottet föreslagna grunderna. Där emot instämmer jag med reservanterna däri, att icke någon del av anslaget bör anvisas »för att efter prövning av Kungl. Maj:t användas för främjande av företagsverksamhet, varigenom i största möjliga utsträckning ökade arbetstillfällena må kunna beredas», såsom det heter. Att jag icke kan vara med härom grundar sig på principiella skäl. Vad statsutskottets ärade ordförande här anförde till stöd för att man skulle bifalla utskottets förslag även i denna del, nämligen att man borde ha förtroende för regeringen och följaktligen ge regeringen det bemyndigande, som den begär, har således icke för mig någon betydelse. Jag anser ej, att det här gäller en fråga om förtroende eller icke, utan det är fråga om vad som är principiellt riktigt eller ej. Och när det gäller arbetslöshetsfrågor är det, såvitt jag förstår, av en alldeles utomordentlig vikt, att man inte uppger de principer, för vilka man har gått in. Herr socialministern gjorde nu visserligen gällande, att det förslag, om vilket här olika meningar råda, nämligen förslaget att Kungl. Maj:t med avseende å ett belopp av 500.000 kronor skulle få ett bemyndigande att disponera beloppet oberoende av de för arbetslöshetskommissionens verksamhet gällande grunderna, icke vore något annat än en anordning, som stode i överensstämmelse med den princip, som man tidigare ansett böra tillämpas i dessa frågor, nämligen att systemet borde göras så elastiskt som möjligt. Den ärade talaren förbisåg emellertid, att elasticiteten är lika väl tillgodosedd, om anslaget disponeras av arbetslöshetskommissionen. När det gäller att taga en del av anslaget från

Ang.
förstärkning
av arbetslöshetsanslaget.

(Forts.)

Ang.
förstärkning
av arbetslös-
hetsanslaget.
(Forts.)

arbetslöshetskommissionen och överlämna åt Kungl. Maj:t att fritt avgöra, hur detta belopp skall användas och vilka grunder som därvidlag skola tillämpas, kan man inte säga att det blott är fråga om att skapa större elasticitet i systemet, utan det är rent av ett övergivande av det system, för vilket man förut gått in.

Enligt min mening bör man i fråga om anslagen för arbetslöshetens bekämpande noga iakttaga, att man håller dem skilda från anslag till beredande eljest av ökade arbetstillfällen. För min del är jag visserligen icke emot att staten, i den mån dess tillgångar tillåta det, under en depressionstid som t. ex. den nuvarande sätter egna eller andras företag i tillfälle att uppehålla eller rent av utvidga en produktiv verksamhet, men det fordras i varje sådant fall, att verkliga, bärande ekonomiska skäl tala därför. Det bör emellertid tillkomma riksdagen att pröva, huruvida en dylik situation föreligger. Behovet av en sådan prövning visar sig så mycket starkare, när man tager i betraktande det i den kungl. propositionen anförda fall, där man tänkt sig, att den äskade fullmakten för Kungl. Maj:t skulle komma i tillämpning. Jag instämmer till alla delar i vad reservanterna i fråga härom gjort gällande. Man kan, om man har någon aning om vad affärer och produktiv verksamhet överhuvud är och hur man bör handla i en situation som den närvarande, svårigen tänka sig något mera ekonomiskt förkastligt än att genom statsunderstöd sätta domänverket i tillfälle att, utöver den avverkning, som enligt rationella grunder förut beslutats, ytterligare avverka skog, när trots den återhållsamhet, som enskilda företagare underkastat sig, marknaden är fylld av trävaror, som till ett för var dag fallande pris förgäves söka en marknad. Den förste ärade talaren här i dag har påpekat, hurusom detta skäl ytterligare förstärkts genom den förödelse av skogarna, som på åtskilliga ställen i landet vållats genom stormar och som har föranlett, att trävarumarknaden blivit ytterligare betungad genom en mängd virke, som i skogsvårdens intresse nödvändigtvis måste tillgodogöras.

Men även om jag bortser från det speciella förslag, som är omnämnt i den kungl. propositionen beträffande användningen av ifrågavarande anslag, möta de allvarligaste betänkligheter mot ett arbetslöshetsanslags användande till företagareverksamhetens främjande överhuvud taget. Jag vet ej, om regeringens mening är, att i dylika fall de arbetslösa skulle hava lön i enlighet med den allmänna marknadens löneläge eller enligt vad som gäller för arbetslösa i s. k. reservarbeten — detta kunde vi kanske få veta — men även om det senare vore meningen, skulle detta innebära ett förryckande av förhållandet mellan olika företagare, och det skulle framkalla en osund konkurrens. Vore det åter meningen, att *avtalsenliga* löner skulle utbetalas, tillkomme ytterligare den olägenheten, att arbetslöshetsunderstödet i realiteten komme att vara bestämt, icke av arbetslöshetskommissionen enligt för denna gällande grunder, utan i väsentlig grad av vederbörande fackförening. Slår man en gång in på denna väg, är det att antaga, att utvecklingen leder till att allt understöd vid arbetslöshet i form av anordnade arbetstillfällen slutligen skulle bestämmas av fackföreningarna. Dessa skulle därigenom förlora all anledning att vid avtalsupp- görelserna taga skäligen hänsyn till marknadens läge och visa billighet i sina fordringar. Genom för högt uppdrivna arbetslöner skulle de tvinga åtskilliga företag att slå igen och dreve därigenom fram arbetslöshet. Dessa höga arbetslöner bleve därefter normgivande för ersättningen för det arbete, som bereddes de arbetslösa.

Häremot invänder man kanske, att samma resultat uppstår, därest det allmänna eller enskilda under en god konjunktur håller tillbaka med nödvändiga arbeten, som kunna uppskjutas, för att genom detta uppskov bli i tillfälle att ge arbete åt så många som möjligt under en depressionsperiod. Man förbiser emellertid, dels att ifrågavarande arbeten användas för en enligt rationella

grunder erforderlig nyanläggning eller förbättring och dels att urvalet av arbetare sker efter deras duglighet för detta arbete men icke efter deras större eller mindre medellöshet. Att i dessa fall avtalsenliga löner givas, är fullt riktigt och prejudicerar icke beloppet av deras löner, som blott på grund av sin arbetslöshet erhålla ett visst arbete.

För att mera generellt göra begriplig den ståndpunkt, jag sålunda intager i denna fråga, ber jag få ytterligare anföra följande.

Då en ekonomisk kris bryter in i ett land, beror detta antingen på förhållandena i världen överhuvud taget eller på alldeles särskilda svårigheter, som beröra det ifrågavarande landets viktigare produktion, eller på båda dessa omständigheter. Det sistnämnda är för närvarande fallet med avseende på Sverige. Var och en torde lätt inse, att situationen i detta kombinerade fall är mera farlig än i ettdera av de båda förra. Men för att nu något dröja vid den depression, som alldeles särskilt berör Sverige, föranledes den av det enorma prisfallet å de råvaror, som vi varit vana att i stora kvantiteter exportera och genom vilken export vi fått medel att betala vår på grund av folkets dyrbara vanor regelmässigt stora import. Jämte den allmänna världsdepressionen ha vi alltså en speciell svensk depressionsföreteelse. Att vid sådant förhållande, då det samlade kapitalet, fast och löst, avsevärt faller i värde, icke iakttaga den största försiktighet vore förvisso oklokt. Men det är icke blott kapitalet, som har reducerats, utan även inkomsten av företag förminskas väsentligt. Ja, i många fall blir den plus minus noll, därest den icke rent av förvandlas till en mer eller mindre betydande förlust. Klart är, att i denna situation skattekraften hos folket i synnerligen hög grad reduceras, och då trots detta skatterna måste ökas, blir följden den, att det redan genom krisen förminskade kapitalet kommer att sakna de tillflöden, som förut mynnat ut i den kapitalökning, vilken hittills möjliggjort en alltjämt stigande välmåga inom alla klasser i vårt land.

I denna situation gör arbetslösheten först mera blygsamt, sedan allt mera skrämmande sitt intåg och uppställer sina krav på hjälp.

Det är säkerligen en allmän uppfattning i vårt land, att en moralisk skyldighet föreligger för samhället att efter förmåga hjälpa, där vilja att arbeta finnes och där verklig nöd föreligger. Men någon juridisk plikt i nämnda hänseende kan endast finnas i ett samhälle, som berövat den enskilde rättigheten att fritt råda över sin person och sitt arbete. Liksom ett försäkringsavtal är otänkbart, där försäkringstagaren är enrådig i fråga om riskens storlek, så är ock en juridisk skyldighet att ge arbetslöshetsunderstöd icke förenlig med arbetarens i vårt land obestridda rätt att själv bestämma om och på vilka villkor han vill arbeta. Detsamma gäller för övrigt ock om arbetsgivaren.

Av det sagda följer, att omfattningen av och sättet för arbetslöshetshjälpen skall bestämmas av den, som lämnar denna hjälp. I sista hand blir det således staten. Det allmänna kan därvid vara mer eller mindre frikostigt, beroende bland annat på om krisen kan antagas bli längre eller kortare, om den kan befaras få större eller mindre omfattning, om de medel, som stå till buds, äro mer eller mindre rikliga eller obetydliga o. s. v. Men i en punkt synes sakens egen natur sätta för hjälpens storlek en gräns, från vilken den har att hålla sig på *vederbörligt* avstånd. Den gränsen utgöres av den öppna marknadens lön för motsvarande arbeten. Kommer man fram till denna gräns, utplånas skillnaden mellan lön för ekonomiskt produktivt arbete och hjälp till livsuppehälle. Till och med bättre än ett sådant resultat vore då att trots depressionen låta produktionen gå för fullt och inom densamma bereda plats för var och en som ville ha arbete. Då sluppe man åtminstone att tvista om arbetslöshetsanslagen och betala den för deras fördelning erforderliga organisationen. Gemensamt för båda fallen bleve emellertid under en kris av den nuvarandes

Ang.
förstärkning
av arbetslöshetsanslaget.
(Forts.)

Ang.
förstärkning
av arbetslös-
hetsanslaget.
(Forts.)

styrka och sannolika längd, att samhället skulle äta upp sitt eget jämväl av föregående generationer skapade materiella välstånd. Därmed bleve ock den andliga kulturen i fara att lida sotsdöden.

Såvitt jag förstår, finns det ingen fråga, som för gestaltningen av vårt folks framtid på det ekonomiska området har så stor betydelse som det sätt, varpå man avgör arbetslöshetsproblemet. All oklarhet, allt politiskt smussel måste bannlysas, när man behandlar denna viktiga fråga. Klara linjer krävas. De arbetarskaror, vilka möjligen nu anse sina intressen tillspillogivna, om den av dem fordrade lösningen av frågan ej godtages. komma förvisso en dag att tacka dem, som funnit arbetarens självkänsla ej mindre än hans välfärd kräva, att han icke i höga arbetslöshetsunderstöd utan i de produktiva näringarnas styrka söker stödet för sin levnadsstandard.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Jag ber att få tacka utskottet för att utskottet velat tillstyrka ett så betydande belopp till förstärkning av anslaget till bekämpande av arbetslösheten under den återstående delen av detta budgetår. Att icke någon som helst prutning föreslagits från något håll, utan att hela beloppet blivit tillstyrkt, kan icke annat än vara värt ett ord av erkännande.

Här har nu varit tal om en viss mindre del av anslaget, som skulle ställas till regeringens förfogande på så sätt, att man genom dess användande utan att på något sätt skada näringslivet i övrigt, skulle bereda ökade arbetstillfällena, vilket eventuellt skulle kunna ske med en vida mindre kostnad än den, som bleve nödvändig, ifall dessa arbetstillfällena bortföll. Att detta förslag uppkallat en utskottsminoritet till reservation och här i kammaren till anföranden, sådana som det senaste, måste jag uttrycka min förvåning över. Jag måste säga, att den siste ärade talarens kraftansträngning därvidlag var något felplicerad. Ty vad det här är fråga om är icke att på något sätt bryta emot de regler, under vilka arbetslöshetsanslagen disponeras enligt tidigare gällande bestämmelser. Det är fråga om att i vissa speciella fall, när så är möjligt, genom ett statligt ingripande, som kan bli va omedelbar ekonomisk betydelse, skapa arbetstillfällena av olika art. Det gives en hel del fall, där arbetslöshetskommissionens verksamhet i vanlig ordning icke är tillämplig. Ett exempel därpå ha vi i vad som nu inträffat, när under stormen stora skogar blåst omkull. Nu förelåg ju det lyckliga förhållandet, att riksdagen är samlad och eventuellt kan ingripa, för att ifrågavarande skogstillgångar icke skola gå tillspillo. Men om detsamma hade inträffat vid ett annat tillfälle, skulle regeringen, även om den hade behärtrat saken, ha varit urståndsatt att ingripa.

Det gives också andra fall. Jag tänker mig exempelvis, att det inom vårt land finnes en förädlingsindustri, som tidigare för sin drift använt råvaror från utlandet. Det finnes kanske inom vårt eget land motsvarande råvara, som av olika anledningar ställer sig något dyrare än den utländska. I ett så exceptionellt arbetslöshetsläge som det nuvarande skulle det då kunna bli va fråga om att utnyttja den svenska råvaran i stället för den utifrån importerade. Vad ett statligt ingripande i ett sådant fall skulle medföra för olycksbringande verkan på vår svenska industri eller på vår handelsbalans eller i något annat avseende, är mig fullständigt omöjligt att inse.

Huvudsaken är, att man icke släpper ur sikte den synpunkten, att det, som föreslås, uteslutande anknyter till det nuvarande, ur olika synpunkter exceptionella läget och att ett utnyttjande av den regeringen lämnade fullmakten endast får komma i fråga i sammanhang med detta. Jag kunde verkligen icke ett ögonblick drömma om att man som ett huvudmotiv för avslag på denna punkt skulle anföra, att ett statens verk komme att konkurrera med en enskild näring på sådant sätt, att denna därav skulle taga skada. Jag måste

säga, att detta skäl förefaller mig vara en konstruktion, icke tillämplig på de fall, som här kunna komma i fråga. Jag vågar därför hoppas, att riksdagen skall följa statsutskottets majoritet och lämna det bemyndigande, som utskottet tillstyrker.

Frågan om vem som »dikterar», om vilka »dagersättningar som i regel skola utgå vid arbetslöshet m. m.», hör, såvitt jag kan förstå, icke samman med det nu föreliggande ärendet.

Jag vill endast ytterligare erinra om att man dessutom kan komma att ställas inför sådana fall, där det gäller att välja mellan å ena sidan skapande av arbetstillgång och å andra sidan nödvändigheten att utbetala kontanta understödsbelopp åt arbetslösa. Den svenska riksdagen har alltid gått på den bogen, att vi främst böra driva vår arbetslöshetspolitik enligt arbetslinjen och ordna det så, att statsbidrag utbetalas efter ådagalagd villighet till arbete. I de fall jag närmast tänker på, där man hade att träffa ett val mellan antingen kontantunderstöd eller skapande av arbetstillfällen, skulle, såvitt jag kan förstå, alla parter ha fördel av att arbetstillfällen komma till stånd. Det är sålunda icke nu meningen att gå emot vår gamla huvudprincip, att statens stöd skall göras beroende av villigheten till arbete, utan jämväl det nu ifrågasvarande förslaget anknuter till denna vår hittills följda och enligt mitt förmenande allttjämt riktiga ståndpunkt.

Jag vågar hoppas, att kammaren skall följa statsutskottet i dess tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Möller**: Herr talman! Jag hade inte haft för avsikt att begära ordet i dag med anledning av det ifrågasvarande extra reservationsanslaget till arbetslöshetens bekämpande, men herr Trygger hade vissa yttranden, som enligt min mening icke kunna få stå aldeles oemotsagda i protokollet över dagens behandling av detta ärende.

Det förefaller att vara en ganska besynnerlig, för att icke säga karikatyrartad föreställning om den svenska arbetsmarknadens villkor, som hyses av den ärade ledaren för första kammarens högerparti, då han föreställer sig, att ett bifall till statsutskottets förslag i princip skulle utgöra något slags erkännande av att arbetarparten ensam har att bestämma, *om och på vilka villkor* arbetaren skall taga arbetet. Det är ju en rätt uppseendeväckande kommentar till den senaste avtalsuppgörelsen. Det förhåller sig väl knappast på det sättet, att människor, som befinna sig på en levnadsstandard som bestämmes av en lön, växlande mellan 2,000 och 3,400 kronor om året, skulle frivilligt acceptera lönereduktioner, om de kunde, som det hette, »bestämma, om och på vilka villkor de ville taga arbetet». Jag får säga, att sådana uttalanden, även om de göras i en mera principiell form, icke äro lämpliga i en ömtålig situation, medan man ännu väntar på uppgörelse inom för vårt land mycket betydelsefulla industrier. Jag tror inte det är praktiskt, att man ger arbetarna det intrycket, att man lägger hån till skada, strax efter det att den största arbetargruppen i landet har befunnits villig att utan strid finna sig i reducerade löner. Uppfattningen om en rimlig levnadsstandard är visserligen olika bland olika människor, men det förefaller mig litet djärvt att påstå, att t. ex. metallindustriens arbetare i Sverige på något sätt skulle ha levat i överflöd eller ha möjlighet att skruva ned sin standard något nämnvärt, om de skola föra, vad man brukar betrakta som en människovärdig tillvaro. Jag har velat inlägga min gensaga mot sådana uttalanden.

Vad frågan om lönerna till arbetslösa beträffar, ha därom i den svenska riksdagen alltid rätt delade meningar. För min del har jag den uppfattningen, att om statens arbetslöshetspolitik skall iakttaga nödig opartiskhet, bör den

Ang.
förstärkning
av arbetslös-
hetsanslaget.
(Forts.)

tillämpa den vanliga marknadslönen. Jag vill påpeka, att i de direktiv, som nu gälla för arbetslöshetskommissionen, står det uttryckligen, att lönen visserligen skall ligga något litet under grovarbetarlönen i orten, dock med nödig hänsyn till att vederbörande skall kunna försörja sig på den lön, som tillämpas — jag kommer inte riktigt ihåg själva uttrycket. Jag har förstått statsutskottets utlåtande på basis av Kungl. Maj:t proposition så, att det här närmast är fråga om vissa skogsavverkningar. Redan det faktum, att det alltså skulle gälla skogsarbeten, gör också den ärade högerledarens reflexioner i dag ovanligt malplacerade, ty, mina herrar, skogsarbetarna i Sverige leva icke på en människovärdig nivå. De äro kanske de lägst avlönade arbetare, som överhuvud finnas i vårt land. Att just i det sammanhanget särskilt stryka under nödvändigheten att hålla arbetslöshetslönerna under marknadens löner, är synnerligen olämpligt.

Jag har inte något annat att säga. Vi få ju sannolikt två eller tre verkliga debatter om arbetslöshetspolitiken i Sverige, och jag trodde inte, att vi skulle få någon huvuddebatt åtminstone om saken i sammanhang med detta tilläggsanslag.

Herr Hagman: Herr talman, mina herrar! Under den överläggning, som nu äger rum beträffande det föredragna utlåtandet från statsutskottet, ha vi ju företrädesvis uppehållit oss vid den av Kungl. Maj:t begärda fullmakten beträffande rätten att få använda förutvarande anslag under något friare former, än vad riksdagen i varje fall tidigare uttalat sig för. Jag vill då för min del säga, att det visst icke är någon nyhet, att regeringar av olika partier under tidigare år ha ansett sig äga en viss frihet att i föreliggande fall laga efter läglighet och använda de anslagna medlen även på ett annat sätt än som vanligen ifrågakommer beträffande kommissionens verksamhet. Det nya härvidlag är endast, att regeringen har begärt en speciell fullmakt. Man har tidigare förfarit på sådant sätt utan att begära en dylik fullmakt. Jag skulle kunna ge kammaren mycket intressanta prov på hur det har förfarits i detta avseende, men jag skall inte upptaga tiden därmed. Jag vill emellertid säga, att det har varit minst under de socialdemokratiska regeringarnas tid, som man använt detta anslag för speciella åtgärder.

Nu förhåller det sig ju på det sättet, att det föreligger verkligen fall, då man ur praktisk synpunkt kan önska, att man har en viss rörelsefrihet, och därför vill jag för min del säga, att det är rätt svårt att taga ståndpunkt till frågan om den här begärda fullmakten ur strängt principiella synpunkter. Det område, som man skall fälla om en sådan rätt, beror nämligen helt enkelt på hur denna fullmakt användes, och när man inte från konstitutionsutskottets sida förut har tagit upp till granskning tidigare regeringars åtgöranden på denna punkt, så får man väl tolka det på det sättet, att man har funnit från konstitutionsutskottets sida, att Kungl. Maj:t har förfarit klokt och riktigt. Vad som kan ifrågakomma, sedan det nu för första gången begärts, att denna speciella fullmakt beträffande en sådan rätt skall lämnas, blir antagligen, att själva användningssättet kommer att underkastas en strålkastarbelysning, som man tidigare inte haft beträffande den handlingsfrihet, som Kungl. Maj:t ansett sig äga. När man nu har begränsat det belopp, för vilket sådan vidsträcktare fullmakt skall ges, till 500.000 kronor, så tycker jag för min del, att det finns väl ingen anledning att riva upp någon principiell strid om denna fullmakt, men nog hade det ur budgetär synpunkt varit riktigare, om detta belopp fogats till de s. k. beredskapsarbetena än till det av kommissionen äskade anslaget, och jag vill påpeka, att dessa 500.000 ligga över det belopp, som kommissionen för sin del i framställningen till Kungl. Maj:t begärt. Jag tror alltså, att någon större fara inte uppstår, därest Kungl. Maj:t nu direkt av riksdagen får den rätt i begränsad omfattning, som har ansetts föreligga även tidigare.

Jag måste också säga ett ord beträffande vad min partivän herr Wagnsson från Oskarshamn här anförde, ehuru väl det förhåller sig på det sättet, att han känner till dessa förhållanden kanske lika bra som jag, men det var i ett avseende, som han lämnade en uppgift, som jag måste komplettera, därför att den annars skulle kunna missuppfattas och därför att jag hört denna synpunkt framställas från många håll förut.

Jag har självklart ingenting att erinra mot vad som från herr Wagnssons sida anförts beträffande de stränga bestämmelser, som riksdagen utfärdat för den nu ifrågavarande verksamheten, men när han nämnde om detaljen beträffande dynamitpriset, vill jag upprepa vad jag sagt från denna talarstol en gång förut, nämligen att det förhåller sig på det sättet, att arbetslöshetskommissionen, som är en mycket stor kund hos vederbörande försäljare av sprängämnen, naturligtvis kan erhålla mycket låga pris för denna vara, och så låga pris, att när man under tidigare år tillhandahöll dynamiten till självkostnadspris för de olika arbetsstyrkorna, uppstod en marknad i orten, genom att man kunde försälja sådan dynamit till lägre pris, än den kunde tillhandahållas av försäljarna i orten, vilka inte kunde köpa så stora partier, som kommissionen gör. Detta har lett till att kommissionens tekniska arbetsledning ansett sig nödsakad att fastställa för dynamiten precis samma pris över hela landet, liggande så, att det inte går för sig att försälja den, men i den mån detta pris ligger över det för orten gällande, så inräknas denna merkostnad i ackordsprisen, och det är meningen, att det inte skall bli någon merkostnad för vederbörande, utan att ackordsprisen skola ligga så mycket högre. Numera har också kritiken på den punkten, såvitt jag känner till, praktiskt taget tystnat. Hela denna prissättning är alltså en praktisk anordning, som inte får uppfattas på det sätt som min ärade partivän herr Wagnsson i Oskarshamn gjorde.

Beträffande förhållandena i Oskarshamn för övrigt vill jag nämna, att kommissionen, såvitt jag känner, bifallit samtliga framställningar om hjälp från Oskarshamn. Den andra historien, som särskilt omnämnts, den om hyreshjälpen, är ju beroende på riksdagens direktiv, som man inte utan vidare kan få ändrade.

Beträffande kurserna för arbetslösa, som här även av herr Wagnsson fördes på tal, är det ju så, att dessa äro ingen nyhet. De ha bedrivits, särskilt i tider av större arbetslöshet, ända sedan 1919, ehuru väl i växlande omfattning. Nu, då arbetslösheten är mycket stor, har det ansetts lämpligt, att även dessa kurser finge en motsvarande omfattning. Det är klart, att det är mycket svårt att åstadkomma någon kompromiss mellan de synpunkter, som kunna läggas på dessa kurser ur undervisningssynpunkt, och dem, som måste läggas på dem ur arbetsmarknadssynpunkt, och striden härom har pågått och pågår överhuvud taget i alla länder, där man driver sådan kursverksamhet med arbetslöshetsmedel, i det att det anses, att där sådana medel skola användas, måste arbetsmarknadssynpunkten läggas på dessa ting. Därför tycker jag i likhet med herr Wagnsson, att om man skall vinna någon verklig behållning av de arbetsvilligas deltagande i kurserna, böra dessa i största möjliga utsträckning läggas på det ordinarie undervisningsväsendet, varigenom vederbörande kunna få möjlighet att under en betydligt längre tid än här är fallet ägna sig åt en utbildning, av vilken de få nytta i framtiden. Dessa speciella kurser för arbetslösa kunna ju endast få en sekundär betydelse just därför att de äro kombinerade med arbetsmarknadens utveckling och läge, och därför få de inte heller tillerkännas allt för högt värde utöver det att man, speciellt för ungdomen, kan få den lediga tiden använd på ett så fördelaktigt sätt som möjligt. Jag tror man därför måste säga efter statsutskottets här gjorda uttalande, att det är ingenting att erinra mot att denna verksamhet fortsattes, och i den mån man vill och kan ur ekonomisk synpunkt, bör naturligtvis i första hand den vanliga ordinarie un-

*Ang.
förstärkning
av arbetslös-
hetsanslaget.
(Fort.)*

Ang.
förstärkning
av arbetslös-
hetsanslaget.
(Forts.)

dervisningsvägen användas, ty det är endast den, som kan skänka längre, djupgående och mera bestående resultat. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Tamm: Herr talman! När herr statsrådet och chefen för socialdepartementet nyss här ville förklara anledningen till att ifrån domänverket den här förut berörda subventionsansökan inkommit, så förklarades detta med att domänverket ju är ett affärsdrivande verk, som anser sig på grund av de fordringar, som riksdagen ställer på verket såsom sådant, icke kunna vara med om att företaga t. ex. en avverkning, som inte är ekonomiskt bärande. Jag tror dock man vågar påstå, att denna uppfattning om domänstyrelsens skyldigheter icke alltid varit densamma från riksdagens synpunkt. Jag ber att få hänvisa till Kalixaffären. Låt vara att inte hela riksdagen i detta fall var med, men säkerligen var det många riksdagsledamöter, som på sin tid gjorde mycket starka påtryckningar på domänstyrelsen att vid prissättningen på det timmer, som skulle levereras till Kalix' sågverk, åsätta ett lägre värde än det i marknaden gällande, alltså att domänverket skulle på dolda vägar subventionera detta företag.

Ett annat ännu mera pregnant uttryck härför var ju riksdagens beslut förra året beträffande upptagande av arbetet vid Seskarösågen. Det var väl klart för litet var då och är väl ännu klarare i dag, att hela detta företag var ett rent subventionsföretag, som lades på domänstyrelsens axlar, vilket domänstyrelsen också bestämt framhöll.

Men nu säger herr statsrådet, sedan han lämnat denna förklaring, att det är i dessa tider ju skäligt och naturligt och riktigt, att skogsägare, även om tiderna äro dåliga och om det också ekonomiskt inte är lönande att avverka, dock med hänsyn till sina arbetare hålla driften i gång. Ja, jag är fullt ense med honom om detta, och jag tror också, att åtminstone de av våra större skogsägare och våra skogs- och trävaruindustrier, som ha förmåga att göra det, just med hänsyn till sina arbetare följa dessa linjer, men då är det rätt märkvärdigt, när man kräver, att en enskild, som kanske både ur förrentningssynpunkt och i andra avseenden befinner sig i sämre läge än domänverket, skall göra dessa offer, att man inte kan säga till sitt eget domänverk enligt denna princip, som man godkänner: »Varför kunna inte ni också under dessa tider göra vad man måste anse skäligt, att enskilda skogsägare skola göra?» Det är inte uppmuntrande för vår skogshantering och vår träindustri att få höra ett sådant resonemang från regeringshåll. Det är knappast rätt att ställa krav på den enskilde, som man inte vill, åtminstone direkt, ställa på statens låt vara affärsdrivande verk, ty vår skogsindustri är, om också icke affärsdrivande verk, så i alla fall i lika hög grad som domänverket affärsdrivande företag. Det kan man dock icke förneka.

Man kanske inte har haft förmåga, ej heller har man beretts tillfälle och möjlighet att närmare penetrera innebörden av detta anslagskrav och få klart för sig vart det syftar. — Jag medger ju också gärna, att ryktena surrat ganska livligt om frågan, vartill anslaget egentligen främst skall användas. Under sådana omständigheter är det ju också givet, att även de enskilda skogsägarna skola ställa sig rätt så undrande inför denna fråga. Emellertid är det med den största tillfredsställelse man kan konstatera, att hans excellens statsministern här i dag bestämt sagt ifrån, att detta anslag icke skall komma att utnyttjas på ett sådant sätt, att näringslivet i övrigt därigenom skadas. Eljest ligger det ju ytterst nära till hands, att i dessa tider av kolossal överproduktion och kolossalt tryckta priser på trävarumarknaden en subvention av domänstyrelsens rena avverkningskostnader åtminstone måste kunna misstänkas leda till en rent illojal verksamhet, som naturligtvis även skulle komma att indirekt men även direkt gå ut över de enskilda skogsägarna.

Jag vet, att på många håll hava under de senaste dagarna just dessa synpunkter och farhågor gjort sig gällande, och jag ber då att särskilt få peka på den grupp, som hans excellens herr statsministern nyss berörde, eller just de otaliga skogsägare, som i dessa dagar genom stormar gjort oerhörda förluster. Jag kan meddela, att då jag under de senaste dagarna varit i min hemort, ha från flera håll förfrågningar riktats till mig: Hur skall det nu gå, om domänverket också skall uppträda och med statshjälp konkurrera? Det är ju faktiskt på det sättet, att på grund av de ekonomiska förhållandena ha många mindre och även större skogsägare redan nu icke råd eller möjlighet att ens låta upphugga sitt avfallsvirke, utan det får ligga kvar i skogarna och förfaras.

Med det uttryckliga löfte, som vi fått, hoppas och tror jag, att det icke skall kunna komma sägas, att detta anslag på något sätt har utnyttjats till att vare sig direkt eller indirekt skada det enskilda näringslivet i vårt land.

Herr Trygger: Herr talman! Herr Möller erkände, att hans ståndpunkt med avseende å avlöningen till de arbetslösa principiellt var den, att deras lön skulle vara lika med avlöningen i den öppna marknaden. Jag har en alldeles motsatt uppfattning och detta på grund av det skäl, som jag anförde, nämligen att samhället icke förmår bära kostnaderna. Det är omöjligt och orimligt.

Då jag har en sådan uppfattning, är det väl ganska naturligt, att jag måste göra en principiell anmärkning mot det förslag, som här föreligger och som enligt min mening innebär en avvikelse åt det håll, som herr Möller anser vara det riktiga men som jag anser vara det felaktiga. Funnes inte den uppfattning, som herr Möller här gjort gällande med avseende å arbetslönerna vid arbetslöshetsföretag, vore ju saken icke så farlig, utan då kunde man tillåta sig en liten avvikelse då och då från vad som eljest bör gälla. Men just genom det förhållandet, att denna uppfattning finnes och att den finnes inom ett stort och mäktigt parti, som alltid vet att tillvarataga sina intressen, får man vara så mycket mer försiktig. Detta är förklaringen till, att jag ansett, att jag vid detta tillfälle borde med några ord antyda min principiella ståndpunkt.

Såvitt jag hörde rätt, sade sedermera hans excellens herr statsministern, att han ansåg det vara en statens ovillkorliga rättighet och nästan ovillkorliga skyldighet att domänverket, då arbetslöshet rådde uppe i Norrland, skulle öka sina avverkningar för att ge arbete åt arbetslösa skogsarbetare. Den ärade talare, som nyss yttrade sig — herr Tamm — sade, att enskilda göra på samma sätt och anse sig skyldiga att handla så. Men jag bestrider för min del, att detta är riktigt handlat vare sig av staten eller av den enskilde från landets synpunkt — och det är ju om *landets* intresse vi nu diskutera och icke om vad den ene eller andre kan bestå sig. Såsom herr Tamm mycket riktigt sade, är det därjämte en väsentlig skillnad mellan den enskilde och staten. Den enskilde, som så handlar, får stå sitt kast och betala kostnaderna, medan den avverkning, som skulle ske genom domänverket, betalas med statsmedel. Den få vi allesammans vara med om att betala, alla de skattdragande och sålunda även de skogsägare, vilka komma att lida av den konkurrens, som uppstår genom ifrågasatt överavverkning.

Ja, hans excellens må le, men jag är inte så oerfaren i affärer, att jag ej vet, att den första plikt man har, när en marknad är överfylld med varor, är att söka minska förråden för att icke priserna skola sjunka ytterligare. Detta gäller om virke lika väl som om andra saker. Att då öka tillgången på varor, när man ej kan sälja vad man redan har, är ekonomiskt felaktigt.

Men då kanske man säger: vad skall man göra med dessa människor, åt vilka man gärna vill ge arbete? Svaret: man får ordna det på något annat

Ang.
förstärkning
av arbetslöshetsanslaget.
(Forts.)

Ang.
förstärkning
av arbetslös-
hetsanslaget.
(Forts.)

sätt. I värsta fall får man ge dem kontantunderstöd, men man kan inte förstöra en hel näring. Om våra virkespriser falla ytterligare och ytterligare, vad betyder ej detta för Sverige, och vilka förluster medför det inte för skogsägarna och alla andra, som ha med denna näring att göra? Att subventionera med statsmedel en verksamhet, som förstör marknaden och driver ned priserna, då man inte kan sälja annat än ett minimum av varor jämfört med vad man gjort förut, är sålunda nationalekonomiskt felaktigt, och följaktligen är det oförsvarligt att anslå medel till ett dylikt ändamål.

Detta är vad jag hade att anmärka mot det exempel, som anföres i den kungl. propositionen. Däremot är det ju klart, att man kan använda dessa 500,000 kronor till annat. Det skäl, som jag förut har anfört, håller jag alltså fortfarande på, nämligen att då det gäller ett arbetslöshetsanslag skall man icke använda detta för andra ändamål, än som i allmänhet avses med dylika anslag. Avlöningen för dem, som anställas för dessa arbetslöshetsanslag, bör vara en annan än den, som i allmänhet gäller.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr Tryggers replik föranleder mig endast till den erinran, att vad vidkommer domänverket i dess egenskap av virkesproducent, äro dess avverkningar i år väsentligt mindre än de brukat vara tidigare.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt med godkännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till utskottets hemställan med godkännande av den motivering, som innefattades i den av herr Widell m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svensson, Martin*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 14 med godkännande av utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med godkännande av den motive- ring, som innefattas i den av herr Widell m. fl. vid utlåtandet avgivna reserva- tionen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej- propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet rösta- de för ja-propositionen.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 6, i an- ledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sve- rige och Rumänien slutet bosättnings-, handels- och sjöfartsavtal, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Herr statsrådet *Hansén* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 81, angående ersättning till nämndemannen E. A. Westin i Bäck, Bjästa, för ett under postförsändning förkommet penningbelopp.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde onsdagen den 10 innevarande månad företaga val av valmän och suppleanter för utseende av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning.

Detta förslag antogs.

Föredrogos och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 72—74, 76 och 81.

Herr *Stendahl* väckte en motion, nr 286, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med tillägg till gällande tulltaxa.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 1, till Konungen angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet; och

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län; och

nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål dels ock en i anledning av propositionen väckt motion; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med anhållan om riksdagens yttrande rörande visst av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1931 fattat beslut;

nr 7, i anledning av väckt motion om höjning av de enligt lagen om allmän pensionsförsäkring till vissa pensionärer utgående pensionstillägg; och

nr 8, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.30 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 9 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4.30 e. m.

Justerades protokollen för den 3 och den 5 innevarande månad.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 72, angående godkännande av en internationell konvention för betryggande av säkerheten för människoliv till sjöss med mera samt en internationell lastlinjekonvention med mera;

nr 73, med förslag till lag om ändrad lydelse av 35 § sjölagen; samt

nr 74, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 9, 16 och 22 §§ lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 76, angående åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.

Kungl. proposition ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.

Herr **Björnsson**: Herr talman! Arbetslösheten är inte mindre nu, än då vi sista gången hade att taga ståndpunkt till frågan om ett extraordinärt understöd åt sockernäringen i vårt land. De sociala skälen för en önskan, att betodlingen skall bibehållas, äro således från denna synpunkt minst lika starka nu som förut. Och till detta har nu kommit, att våra valutapolitiska förhållanden peka åt samma håll.

Jag kan således icke förvåna mig över, att Kungl. Maj:t på nytt önskat åstadkomma en sådan lösning av sockerfrågan, att betodling i rimlig utsträckning blir säkerställd. Men den proposition, som första kammaren nu går att remittera till vederbörlig utskottsbehandling, har likväl för mig och helt säkert för många andra, som stött de senaste två årens beslut i sockerfrågan, inneburit en mycket stor besvikelse. Vårt sista liksom vårt näst sista beslut i sockerfrågan fick sin prägel av en målmedveten strävan att åstadkomma en avveckling av det extraordinära kristidsstödet åt sockernäringen, både principiellt och rent sakligt.

Med anledning av utskottsutlåtandena har också Kungl. Maj:t, enligt den s. k. monopollagen, låtit undersöka de ekonomiska förhållanden, under vilka vår sockerindustri arbetar. I den del, som får offentliggöras, har undersökningskommissionens utlåtande publicerats och bifogats den föreliggande propositionen. Det innehåller mycket allvarliga erinringar mot sockerindustriens nuvarande organisation, så allvarliga, att man förstår, om man besinnar, hur en kommission av detta slag brukar välja sina uttryck och skrivsätt, att kommissionen haft mycket goda grunder för sina erinringar.

Man får där veta, att sockernäringen helt säkert skulle fara väl av en koncentration. Man påvisar exempelvis, att det finns fyra råsockerfabriker, som icke blott icke på minsta sätt bidra till förräntningen av industrikapitalet, utan tvärtom vålla en direkt driftförlust varje år. Man får veta, att de båda sockerbolagen med varandra bedriva en konkurrens, som försvårar upprätthållandet av

Kungl. proposition ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

en rationell ordning vid distributionen av socker. Man får veta, att löner och dylikt inom sockerindustrien hållas i överkant. Man får med andra ord reda på, att åtskilliga besparingsmöjligheter på detta område finnas.

Man tycker, att detta skulle vara en synnerligen god utgångspunkt för ett försök från Kungl. Maj:ts sida att få det extra kristidsunderstödet nedbragt under det belopp, som förra året beslöts. Men vad har man kommit till? Ingalunda någon avveckling. Tvärtom kan man konstatera, att det föreliggande förslaget innebär en kraftig stegring av understödet. När man läser den kungl. propositionen, får man verkligen närmast det intrycket, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet icke ens har läst vad undersökningskommissionen skrivit. Dess uttalande finns, såvitt jag kan förstå, icke med ett ord berört i departementschefens yttrande.

För att belysa vad det föreliggande förslaget innebär skall jag välja den förutsättningen, att man kan räkna med ungefär normal hektarskörd och ett prisläge på världsmarknaden på den vanliga sockertypen, K 5, av 27 öre, d. v. s. just det sockerpris, som man har att räkna med för föregående års skörd. I ett sådant läge skulle statsunderstödet, uttaget såsom hittills genom direkt beskattning, uppgå till icke fullt 4.5 miljoner kronor. Nu skola vi under liknande förhållanden av konsumenterna taga ut jämnt det dubbla, eller icke mindre än 9 miljoner kronor. Det extra kristidsunderstödet blir således dubbelt så högt som det förut varit.

Och hur fördela sig de nya 4.5 miljoner, som sockernäringen på detta sätt får? Jo, ungefär 3 miljoner, ja, det är icke fullt så mycket, komma att tillfalla odlarna utöver vad förra årets riksdagsbeslut tillförsäkrade dem under samma förhållanden, under det att något över 1.5 miljoner skall fördelas mellan de båda sockerbolagen.

Nu frågar jag: finns det något skäl att välja en sådan lösning, att det av skattedragarna — denna gång sockerkonsumenterna, som belastas med en indirekt beskattning — skall uttagas ett dubbelt så stort belopp, som man förra året tog ut på den direkta skattens väg, för att vinna samma resultat, som man vann i fjol? Detta förefaller vara ett mycket besynnerligt resultat av den undersökning, som blivit verkställd.

Förslaget är så mycket mera besynnerligt, som det borde finnas ännu en förutsättning för en billigare lösning än den vi accepterade i fjol. Det är nämligen så, att detta förslag skall träda i tillämpning just vid den tidpunkt, då det s. k. femårskontraktet mellan råsockerfabrikerna och betodlarna går ut. Man har således nu icke att taga hänsyn till den omständigheten, att odlarna och sockerbolagen äro bundna i förhållande till varandra av kontraktsbestämmelser, avsedda att passa in på olika sockerpris.

Det är ytterst beklagligt, att Kungl. Maj:t accepterat en sådan lösning vid de förhandlingar, som blivit förda under Kungl. Maj:ts överinseende. Man får det intrycket, att betodlarnas förhandlare ha varit mycket skickliga och att sockerbrukens icke givit dem mycket efter, under det att de, som haft att tillgodose konsumenternas intresse eller statsintresset, icke ha lyckats i vad jag måste utgå ifrån har varit deras självklara strävan.

Den lösning, som här föreslås, är emellertid icke endast dyr, i visst fall dubbelt så dyr som förra årets, utan den är också dålig i olika avseenden rent kvalitativt. Den innebär, om den accepteras av riksdagen, att vi få ett enskilt monopol på sockerimporten och väl även på engroshandeln i socker. Man får i propositionen inte veta det minsta om, hur det går för de näringsidkare, som tidigare ha ägnat sig åt den reglerande importen av socker. I motsats härtill var man, vilket jag vill till jämförelse framhålla, när man till exempel ordnade tobaksmonopolet, mycket angelägen om att tillgodose de enskilda parters intressen, som kränktes genom tillkomsten av ett dylikt statsmonopol. Såvitt jag

kan förstå, har man inte med ett ord berört den saken. Nu kan man väl, om den privata importen helt kommer att förbjudas, såsom mycket sannolikt förutsätta, att man då går miste om en konkurrens även inom detaljdistributionen, som kan vara synnerligen välbehövlig.

Ja, mina herrar, efter min mening är denna lösning av den art, att den från allmänna ekonomiska synpunkter står rakt i strid mot det program, som man har velat ställa upp och följa, då det gäller vår valutas värd, och till vilket, så vitt jag har mig bekant, även regeringen har givit sin anslutning.

Man blir överhuvud taget förvånad, när man den ena gången efter den andra får se, hurusom vid förhandlingar av detta slag det anses som en självklar sak, att staten skall utan vidare godkänna, vad de privata intressenas förhandlare gå in för. Här är det fråga om förhandlingar mellan intressenterna för betodlingen och intressenterna för sockerindustrien, alltså två företagargrupper. Jag frågar mig: Skulle staten vara villig att utan vidare, utan den minsta kritik, gå med på ett förslag av ungefär detta innehåll, ifall det gällde en förhandling mellan, låt oss säga, metallindustriens arbetare och metallindustriens företagare? Jag tror, att de flesta i denna kammare skulle betrakta det som en fullkomlig orimlighet, men analogin ligger nog säkerligen närmare till hands än vad man i allmänhet tror.

Man har här ett underligt trekropparsproblem, en underhandling mellan betodlarna, sockerfabrikerna och staten, ett problem, som visar sig lika svårslöligt som det astronomiska trekropparsproblemet, och jag har det intrycket, att man borde försöka med de maktmedel, som staten otvivelaktigt har, att reducera det här problemet till ett litet enklare problem, nämligen till ett tvåkropparsproblem.

Jag kan inte förstå, att det finns någon anledning att upprätthålla denna ordning, då det gäller att förädla en av jordbrukets produkter, när på andra områden, till exempel då det gäller att förädla mjölk till smör, det betraktas som en självklar sak, att jordbrukarna själva skola ha hand om denna förädlingsverksamhet. Man har ordnat det i Danmark på så sätt, att betodlarna själva äro intressenter till att börja med åtminstone vid råsockerframställningen, och jag tror, att man genom en sådan ordning undviker mycket av det trassel och de besvärligheter, som man här ständigt haft att dras med.

Herr talman! Det jag här har sagt ger mig anledning att uttala den förhoppningen, att bevillningsutskottet eller det sammansatta utskott, som möjligen kommer att behandla denna proposition, skall finna möjlighet att komma med ett sådant förslag, att det inte kan göras till föremål för berättigat klander i den grad som det nu föreliggande förslaget.

Efter härmed slutad överläggning hänvisades ifrågavarande kungl. proposition till bevillningsutskottet.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas det i anledning av propositionen inom kammaren nu avgivna yttrandet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 81, angående ersättning till nämndemannen E. A. Westin i Bäck, Bjästa, för ett under postförsändning förkommet penningbelopp.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet herr *Stendahls* motion, nr 286, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med tillägg till gällande tulltaxa.

Kungl. proposition ang. åtgärder till sockerbetodlingens stödjande.
(Forts.)

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 2 och 15, första lagutskottets utlåtanden nr 3 och 4 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 6—8.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med hänvisning till vidfogade läkarintyg får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen till den 15 dennes.

Benestad, Alvesta, den 6 februari 1932.

Per Gustafsson.

Att riksdagsmannen *Per Gustafsson* på grund av astmatisk lungkatarr är oförmögen deltaga i riksdagsarbetet före den 15 dennes, intygas.

Alvesta den 4 februari 1932.

A. Aaby-Ericsson,
leg. läk.

Den begärda ledigheten beviljades.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades vidare herr *Asplund* för tiden den 10—den 20 i denna månad och herr *Roos* under högst 14 dagar från innevarande dag.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.51 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
